FERNANDO PESSOA

Ophélia'ya mektuplar*

Türkçesi: Sema Rifat

*SEL YAYINCILIK

OPHÉLIA’YA MEKTUPLAR

Fernando Pessoa

* SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel.: (212) 516 96 85 Faks: (212) 516 97 26
http://www.selyayincilik.com
E-mail: posta@selyayincilik.com
Türkçesi: Sema Rifat
Kitabın özgün adı: Cartas de amor de Fernando Pessoa

Birinci Baskı: Mart 2009
Fransızca ve İtalyanca’dan çeviren: Sema Rifat

Türkçe Çevirinin Önsözü

Fernando Pessoa’nın nişanlısı Ophélia Queiroz’a yazdığı mektupları (Cartas de amor de Fernando Pessoa [Fernando Pessoa’nın Aşk Mektupları]) Fransızca çeviriden1 dilimize aktardık. Bu arada, İtalyanca çeviriden2 de yararlandık.

Ophélia’ya Mektuplar başlıca iki bölümden oluşuyor: Birinci bölümde yazarın hayatındaki biricik kadın olan nişanlısı Ophélia Queiroz’a 1920 ve 1929 yıllarında yazdığı 48 mektup yer alıyor. İkinci bölümse “Fernando ve Ben” başlığı altında Ophélia Queiroz’un Pessoa ile sevgili oldukları döneme ilişkin anlattıklarından oluşan metni içeriyor.

Adının anlamı Portekizcede kimse olan Pessoa yazı ve şiirlerini, yarattığı birbirinden farklı çok sayıda kurmaca kimlikle imzaladı; takma adlardan farklı olan bu alt kimliklerin ya da dış kimliklerin (Portekizce: heterónimo) en yaygın olanları, yaşamöyküleri olduğu kadar yazma biçimleri de birbirinden değişik olan Alberto Caeiro, Alvaro de Campos ve Ricardo Reis’tir; ayrıca bir de kendisine daha yakın olan yarı kurmaca kimlik (Portekizce: semi-heterónimo) Bernardo Soares vardır.

Bu çoğul kimlikli yazarın birbirinden apayrı nitelikler taşıyan kurmaca kimlikleriyle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır; ancak onun Fernando Pessoa olarak özel yaşamıyla ilgili ayrıntılar —sınırlı da olsa— mektuplarından öğreniliyor. Burada mektup bir bildirişim aracı olmanın yanı sıra bir belge olarak çıkıyor karşımıza. Yazarla ilgili pek çok özelliği ortaya koyuyor. Kısacası onu ele veriyor, Franz Kafka’nın Milena’ya Mektuplar’da “mektuplar hep ele verdi beni” dediği gibi.

Ophélia’ya Mektuplar Pessoa’yı okura ilkin sıradan herhangi bir sevgili gibi gösteriyor ya da sunuyor; ne var ki okur mektuptan mektuba ilerledikçe yazarın gündelik yaşamına, ruhsal durumuna ilişkin ayrıntıları, ipuçlarını yakalama fırsatını buluyor. Gerçekten de Pessoa’nın nişanlısına yazdığı mektuplar onun özel yaşamından kesitler sunması açısından oldukça önemli. Bir yandan sevgisine tanıklık ederken öte yandan da kâh sevgi dolu, kâh kırgın, kimi kez sevecen, kimi kez soğuk, bazen çocukça, bazen coşkulu bir havada yazılmış olan bu mektuplar yazarın yaşadığı ruhsal iniş çıkışları, özellikle de yalnızlığını, karamsarlığını, kaygılarını, iç sıkıntılarını, hatta kıskançlıklarını, öfkelerini sergiliyor, onun toplumsal benliğinin gizli kalmış yanlarını, özelini gösteriyor.

Öte yandan, bu metinler salt birer mektup olsalar da Pessoa’nın deyiş özelliklerini, dille oynadığını, sözcük düzeyinde, söyleyiş biçiminde bilinçli sapmalara yöneldiğini, yeni sözcükler ürettiğini, farklı dil düzeylerinden yararlandığını, gerektiğinde sevgilisine seslenirken çocuk diline başvurduğunu görmek açısından ilgi çekici.

*

Mektuplarda geçen özel adlar ve terimlerle ilgili gerekli açıklamaları dipnotlarda belirtirken, kullandığımız üç farklı kısaltmayla da bilgi kaynağını gösterdik: T.Ç.N. (Türkçeye Çevirenin Notu); F.Ç.N. (Fransızcaya Çevirenin Notu); İ.Ç.N. (İtalyancaya Çevirenin Notu).

Sema Rifat

İstanbul 2009

ALVARO DE CAMPOS’UN BİR ŞİİRİ

Bütün aşk mektupları

Gülünç.

Aşk mektubu olmazlardı

Eğer olmasalardı

Gülünç.

Bir zamanlar ben de aşk mektupları yazdım;

Öbürleri gibi onlar da

Gülünç.

Aşk mektupları, aşk varsa eğer

Olmalıdırlar

Gülünç.

Ama yine de

Yazmayanlar hiç

Aşk mektubu

Asıl onlardır

Gülünç.

Ne kadar isterdim dönmek

O eski günlere

Hiç farkına varmadan

Yazdığım o aşk mektupları

Gülünç.

Gerçek şu ki bugün artık

Bendeki anıları

Bu aşk mektuplarının

Asıl onlar

Gülünç.

(Bütün aşırıya kaçan sözler,

Bütün aşırıya kaçan duygular

Elbette ki

Gülünç.)

21 Ekim 1935

OPHÉLIA'YA MEKTUPLAR- 1920

1 Mart 1920

1
Küçük Ophélia,

Beni küçümsediğinizi ya da en azından bana karşı gerçekten ilgisiz olduğunuzu göstermek için ne bu kadar uzun bir söylemin belirgin biçimde örtük olması gerekirdi, ne de bana yazdığınız ciddiyet ve inandırıcılıktan uzak bir dizi "neden" göstermeye gerek vardı. Yeterdi bunu bana söylemeniz. Böylece, çok iyi anladım, yalnız bu bana daha da acı verdi.

Flört ettiğiz genci bana yeğliyor ve kuşkusuz onu çok seviyorsanız, benim buna gücenmeye nasıl hakkım olabilir ki? Küçük Ophélia kimi isterse onu yeğleyebilir: O ne beni sevmek zorundadır — ben buna yürekten inanıyorum — ne de gerçekten beni seviyormuş gibi yapmak zorunda (yeter ki canı eğlenmek istemesin).

Gerçekten seven kişi adlî dilekçelere benzer mektuplar yazmaz. Aşk, nedenleri bu kadar incelemez, insanlara da "yakalanması" gereken sanıklar muamelesi yapmaz.

Niçin açık davranmıyorsunuz bana? Size —ne size ne de bir başkasına — hiç kötülük yapmamış bir insana acı çektirmeye ne gerek duyuyorsunuz; bu insan yalnız ve yürek karartıcı yaşamını yeterince ağırlık ve acı olarak taşıyan biri; sahte umutlar yaratarak, yapmacık sevgi gösterileri yaparak ona yaşamının ağırlaştığını göstermeye ne gerek var? Üstelik bunda sırf eğlenmekten başka çıkar da yok; ya da alaydan başka yarar da yok.

Bütün bunların gülünç olduğunu, en gülünç yanının da ben olduğumu kabul ediyorum.

Kendim de gülünç bulurdum zaten eğer sizi bu kadar sevmeseydim ve eğer bana vermekten zevk aldığınız acıdan başka şey düşünmeye vaktim olsaydı; bu acıyı hak etmedim ben, sizi sevmek dışında; ve sanırım sizi sevmek de, bu acıyı hak etmek için yeterli bir neden değil. Neyse...

İşte bu da benden istediğiniz "yazılı belge". İmzamı noter Eugenio Silva doğrulayacaktır.

Fernando Pessoa

18 Mart 1920

2

Mektubuna çok teşekkür ederim. Şu sıralar tahmin edebileceğin bütün nedenlerden dolayı canım çok sıkkın, bir de bu yetmiyormuş gibi iki gecedir gözüme uyku girmiyor; anjin yüzünden sürekli ağzım salya doluyor ve çok berbat bir şey geliyor başıma —iki dakikada bir tükürmek zorunda kalıyorum, bu da dinlenmemi engelliyor.

Şimdi sabaha göre hem daha iyiyim hem de daha kötüyüm: Boğazım daha az yanıyor, ama buna karşılık ateşim yeniden çıktı, oysa sabahleyin yoktu. (Bu mektubun seninkiyle aynı üslupta yazılmış olduğunu göz önünde tutmalısın, çünkü Osorio burada, yatağımın hemen ayak ucunda, sana yatakta yazıyorum, o da arada bir ne yazdığıma bakıyor elbette.)

Ateş ve baş ağrısı yüzünden yazmaya devam edemeyeceğim. Bana sorduklarına, öteki şeylere cevap vermem için benim küçük sevgilim (umarım Osorio bunu okumaz) daha fazla yazmam gerekir ama buna da hiç halim yok.

Bağışla beni, tamam mı?

Fernando Pessoa

19 Mart 1920

3

(Sabah saat 4)

Küçük sevgilim, sevgili Bebeğim,

Saat sabahın yaklaşık dördü, ağrılar içinde kıvranan bedenimin dinlenmeye ihtiyacı varken uyumaktan kesinlikle vazgeçtim. Üç gecedir bu böyle, ama bu gece hayatımda yaşadığım en berbat gecelerden biri. Bunu anlamana imkan yok küçük sevgilim, şanslısın sen. Uykumu kaçıran şey yalnız anjin ve iki dakikada bir şu berbat tükürme ihtiyacı değil. Ateşim yoktu ama sayıklıyordum, deliriyorum sanıyordum, bağırmak, haykırmak, birbirini tutmayan bin bir şey yapmak istiyordum. Bütün bunlar, hastalığın yarattığı kırıklığın doğrudan etkisiyle değil de dün bütün gün, ailemin gelişiyle ilgili olan ve çözümlenemeyen şeylerden sıkıldığım için oldu. Üstelik bir de saat yedi buçukta buraya gelen kuzenimden bir dizi tatsız haber aldım, anlatmaya değmez, çünkü sevgilim, bunlar seninle hiç ilgili değil.

Son olarak tam da yapmam gereken bir yığın acil iş varken bir de hastalanmaz mıyım!

Görüyor musun canım, bu günlerde, özellikle de şu son iki gün nasıl bir ruhsal durumdayım? Bu arada seni ne kadar delicesine özlediğimi, sana duyduğum değişmez özlemi de hayal edemezsin. Senin yokluğun, bir gün için bile olsa her defasında yıkıyor beni: Neredeyse üç gün oluyor; seni göremeyince neler hissedebileceğimi bir düşün, canım!

Bana bir şeyi açıkla, küçük sevgilim: İkinci mektubunda, dün bana Osorio ile yolladığın mektupta, neden bu kadar yıkılmış ve son derece üzüntülü görünüyorsun? Senin de beni özlediğini anlıyorum, ama öyle bir sinirlilik hali, öyle bir hüzün, öyle büyük bir yılgınlık sergiliyorsun ki! O mektubunu okumak ve senin ne kadar acı çektiğini görmek beni çok üzdü doğrusu. Ayrı kalmamız dışında bir şey mi oldu sevgilim? Daha kötü bir şey mi geldi başına? Çünkü benim aşkımdan, hem de hiç hakkın yokken kuşku duyuyormuşsun gibi öyle umutsuzca söz ediyorsun ki!

Tam anlamıyla yalnızım —diyebilirim : Çünkü buradakiler (ne olursa olsun bana da çok iyi bakıyorlar) bana kurallara son derece uygun olarak davranıyorlar: gündüzleri bir tas çorba, süt ya da ilaç getiriyorlar: Ama

yanımda kalıp da bana eşlik etmiyorlar: Bu da tahmin edilebilir bir şey. Bu yüzden de gecenin bu saatinde, kendimi çöldeymişim gibi hissediyorum; çok susadım, ama yanımda bana su verecek kimse yok; yalnızlıktan yarı deliye döndüm, ama uyumaya çalışacağım sırada gece başımda bekleyecek kimse yok.

Çok üşüyorum, biraz dinlenmeye çalışmak için yatağa uzanacağım. Bu mektubu sana ne zaman ulaştıracağımı da, içine başka bir şey ekleyip eklemeyeceğimi de bilmiyorum.

Ah! sevgilim, Bebeğim, yavrucuğum, keşke burada olabilseydin!

Çok, çok, çok, çok, çok öpücük sana; senin, her zaman senin,

Fernando'ndan

(sabah saat 9)

Canım küçük sevgilim,

Sana yukarıda söylediğim şeyleri yazmak mucize gibiydi. Sonra hemen yatmaya gittim, uyuyabileceğimi de hiç sanmıyordum ama aralıksız üç dört saat uyudum —bu az bir şey elbette ama bana ne kadar iyi geldi bilemezsin. Kendimi daha rahatlamış hissediyorum; boğazımın hala yanmasına ve şiş olmasına karşın genel durumumun iyileşmesi, sanırım hastalığın geçmekte olduğu anlamına geliyor.

Eğer çabucak iyileşirsem, belki bugün bile büroya gidebilirim, ama orada fazla oyalanmadan ; o zaman bu mektubu da sana kendim veririm.

Oraya gidebileceğimi umuyorum; burada yapamayacağım ama yalnızca büroda, dışarı çıkmadan yapmam gereken acil işler var.

Hoşça kal küçük melek bebeğim. Seni özlem dolu öpücüklere boğuyorum, senin, her zaman senin

Fernando'n

19 Mart 1920

4

Küçücük (ve şu sıralar çok kötü kalpli) bebeğim,

Ekli olan mektup Osorio ile sana, eve gönderdiğim mektup. Yarın Dupin'e gider, büro çıkışında seni bulur, her ikisini de sana kendim elden verebilirim diye umut ediyorum.

Benimle ilgili olarak sana verilen bilgiye gelince, bunun tümüyle yanlış olduğunu sana tekrarlamakla kalmayacağım, ama bilgiyi ablana veren "saygı değer kişi"nin ya bunu tümüyle uydurduğunu ve o zaman onun yalnızca kaçık değil yalancı da olduğunu söylemek isterim; ya da böyle biri yoktur da bunu ablan uydurmuştur —ablanın o kişiyi uydurduğunu söylemiyorum, ama şunu uydurmuş diyorum: Güya biri ablana kimsenin kendisine asla söylemediği bir şeyi söylemiş.

Dinle küçük sevgilim, böyle durumlarda başkalarının budala olduğunu düşünmek her zaman yanlıştır.

Bu "kişi"yle ve onun hakkında senin bana söylediklerinle (doğal olarak bu sana iletilmiş olduğu için) ilgili olarak iki ayrıntıya dikkatini çekeceğim:

1. Bu kişi benim seni sevdiğimi " biliyor".

2. Seni ciddi niyetim olmadığı halde sevdiğimi "biliyor".

Şimdi şundan başlayalım: Seni sevip sevmediğimi bilen tek kişi yok, çünkü ben bu konuda hiç kimseye sır vermedim. Bu "saygıdeğer kişinin" benim seni sevdiğimi "bilmediği"ni ama hayal ettiğini düşünelim. Onun bunu hayal edebilmesi için bir şeye dayanması gerektiğinden, bu kişi, aramızdaki bir bakışmayı yakalamış olmalı, aramızda (ya da daha doğrusu bu durumda benden sana) bir şey fark etmiş olmalıdır. Bu da o kişinin bürodan biri ya da oraya sık gelen biri olduğu anlamına gelir. Ama söylentilere dayanarak bile olsa gerçekte benim seni sevdiğimi kesin olarak söyleyebilmesi için, o kişinin, eğer büroya gelen biri değilse, ya kuzenimin ailesinden biri (ona da benim seni sevdiğim konusundaki "kuşkuları" açmış olmalı) ya da Osorio'nun ailesinden biri olması gerekir.

Bütün bunlar varsayımdan başka bir şey değil, ama aileden birinin ya da buradan, bürodan birinin söz konusu olduğunu kabul etmek bile, bu kişinin seni sevdiğimi bildiği iddiasında bile çok kuşku yaratır.

Aslında her ne kadar seni sevdiğimi kesin olarak bilebilecek hiç kimse yoksa da (sırrımı bilen kimse yok, ne olursa olsun, gerçekte bunu kimse “düşünemez”) seni ciddi niyetle sevmediğimi kesin olarak bilebileceklerin sayısı daha da azdır —hatta hiç yoktur. Birinin bunu söyleyebilmesi için kalbimin içinde olması gerekir; bu durumda bile, iyi göremez, görebileceği şey de koskoca bir budalalıktır yalnızca.

Yaşadığım “kadın”la ilgili iddiaya gelince, bu benden uzaklaşmak için yarattığın bir şey değilse, ablanı bilgilendiren saygın kişiye (eğer varsa) şu soruları sor bakalım:

1. Hangi kadınmış bu?

2. Nerede yaşamışım; nerede yaşıyormuşum onunla; nerede buluşuyormuşum (bizi ayrı evlerde yaşayan iki sevgili olarak gösteriyorlarsa); ne kadar zamandır tanıyormuşum bu kadını?

3. Ve bu “kadını” belirtebilecek ya da tanımlayabilecek daha başka bilgiler.

Eğer bütün bu hikaye senin bir uydurman değilse, bilgileri veren kişinin hemen ortadan kaybolmasına yol açacağına sana garanti veririm; bütün yalan söylerken yakalananların “ortadan kaybolması” gibi. Eğer bu adı geçen “saygın kişi” sana ayrıntı verecek kadar utanmazsa, sana düşen tek şey doğrulamalar ya da araştırmalar yapmak olacaktır. O zaman bunların baştan sona yalan olduğunu görürsün.

Ah! Bütün bunlar adi bir entrikadan başka bir şey değil —çok rezilce, ve pek çok rezilce şey gibi de çok saçma —beni senden uzaklaştırmak için! Peki bu entrika nereden kaynaklanıyor olabilir? Ya da, ortada entrika falan yok, bütün bunlar da senin benden kurtulmak için uydurduğun bir numara her halde! Bilmiyorum…Her şey geliyor aklıma ; her şeyi düşünmeye hakkım var.

Ama açık konuşayım Kaderin —hem Kaderin hem de insanların— şimdikinden daha iyi muamelesine layıktım ben.

Bakalım bu mektubun her hangi bir bahaneyle sana ulaşmasını sağlayabilecek miyim. Olmazsa, yarın öğlen yarımda burada görüştüğümüzde veririm onu sana.

Ekteki bu sabah yazdığım mektubu iyi oku; Osorio onu buraya gelmek üzere çıktığın sırada sana getirdiği için eline geçmedi. Mektup yazmak, sonra da karşılığında senin bana verdiğin türden bir sürü haber ve “armağan” almak neymiş gör biraz.

Hâmiş I: Sonunda, nedir bütün bunlarda gerçek olan? Her şeyden ve herkesten kuşkulanmaya başlıyorum.

Nedir bu hikaye, Dupin’e gitmemişsin de …sonra gitmişsin de? Neden durup dururken aniden gidip ablana sır verdin?

Hiçbir şey anlamamaya başlıyorum...

Artık tam olarak ne düşüneceğimi bilemiyorum.

F.

Hâmiş II: Bir şey daha: Eğer bu “saygıdeğer kişi” varsa (ki ben var olduğundan kuşkuluyum) bak bakalım beni senden uzaklaştırmak için ne gibi kişisel nedenleri olabilir. Hiç değilse senin bir başka talibine karşı dostluk gösterecek nedenleri var mı yok mu onu anlamaya çalış. Ama bu “saygıdeğer kişi” —gerçek varlığına gelince— Bay Crosse1’un bir akrabası olmalı, mutlaka.

Ah! sevgilim: Benden sonsuza dek mi kaçmak istiyorsun, ya da bizim birbirimizi sevmemizi istemeyen biri mi var?

Senin, her zaman senin,

Fernando’n

20 Mart 1920

5

Bebeğim, sevgili küçük Bebeğim,

Bugün, Pazar, yarın sabahki taşınma işi için eşyalarımı topladıktan sonra yazıyorum bu mektubu sana ne zaman ulaştıracağımı bilmeden. Boğazım yeniden ağrıyor; yağmur yağıyor; senden uzaktayım —bugün bütün bunlarla oyalanacağım, yarınki taşınmanın belki de yağmurun ve de hasta oluşumun verdiği sıkıntıyı düşünerek, tek kişinin olmadığı bir evde. (Tamamıyla iyileşmezsem ve durumları bir biçimde ayarlarsam) burada Baixa'da Marianno de Sant'Anna'ya gideceğim, zaten bana seve seve kucak açıyor; boğazıma da çok iyi bakıyor, ayın 19'unda bir kez daha anjin olduğumda yaptığı gibi.

Ben hastayken, bitkin ve üzgünken seni ne kadar özlediğimi tahmin edemezsin. Geçen gün sana hastalığımdan söz ettiğimde bana (ve sanırım haklı olarak) bu konu seni sıkıyormuş, bütün bunlar seni pek ilgilendirmiyormuş gibi geldi. Sağlıklı biri olan sen başkalarının acı çekmesiyle alay ediyorsun, bunu çok iyi anlıyorum, hatta bu "başkaları" söz gelimi sevdiğini iddia ettiğin ben bile olsam. Tamam, hasta birinin sıkıcı olduğunu, ona şefkat göstermenin güç olduğunu anlıyorum. Ama ben senden yalnızca bana şefkat gösteriyormuş gibi yapmanı, bana karşı yalandan da olsa ilgi göstermeni istiyorum. Bu en azından bana olan ilgini ve rahatıma karşı kayıtsızlığını bir arada görmek kadar yaralamayacak beni.

Yarın ve daha sonra, bir yandan iki taşınma işi, öte yandan da hastalığım nedeniyle artık seni ne zaman görürüm bilmiyorum. Yarın belirleyeceğimiz saatte —akşam sekizde ya da daha sonra— seni görmeyi düşünüyorum. Ama yine de seni öğlene doğru görmek isterim (güç gibi görünse de), çünkü saat sekizde benim durumumda olan birinin yatması gerekir.

Hoşça kal, küçük sevgili, beni gerçekten sevmek için elinden geleni yap; acılarımı paylaşmak için; iyileşmemi dilemek için; ya da hiç değilse böyle yapıyormuş gibi görün.

Çok çok öpücükler, senin, hep senin, ama çok terkedilmiş ve çok üzgün

Fernando'ndan

22 Mart 1920

6

Küçük melek bebeğim,

Sana yazacak ne çok zamanım ne de zaten söyleyecek pek bir şeyim var, kötü kalpli küçük sevgilim benim; yarın Rua do Arsenal'dan ablanın evine kadar yol boyunca geçen ne yazık ki kısacık süre içinde sana kendim daha iyi söyleyebilirim.

Kaygılanmanı istemiyorum, seni neşeli görmek istiyorum, her zaman olduğun gibi. Kaygılanmayacağına söz ver bana —ya da bunun başkaları yüzünden olmasını engellemek için elinden geleni yapacağına söz ver bana olur mu? Üzülmen için hiçbir neden yok, inan bana.

Dinle bak küçük Bebek, eskiden şanssızlığım yüzünden bana kuşkulu gibi gelen, şimdiyse giderek daha çok olanaklı gibi gördüğüm bir şeyi dile dualarında. Bay Crosse'un katıldığı bir yarışmada büyük ödüllerden birini —bin sterlinlik bir ödül— kazanması için dua et. Bir de gerçekleşirse eğer, o zaman bunun ikimiz için ne kadar önemli olduğunu tahmin bile edemezsin. Üstelik bugün elime geçen İngiliz gazetesinde pek de şansının bulunmadığı bir yarışmada onun daha şimdiden bir sterline ulaştığını gördüğümden beri artık her şey olanaklı. O şimdi 20 000 (yirmi bin) katılımcı arasında 12 inci. Bir gün 1 numara olması olanaksız mıdır dersin? Ah! Böyle bir şey bir olabilse, küçük sevgilim, büyük bir yarışmada (bin sterlinlik; üç yüzlük değil ama, çünkü bu pek bir işe yaramaz) olabilse. Anlıyor musun beni?

Estrela'nın üçüncü katını, fiyatı 70 000 real olanı yeni gördüm. (Aslında, üçüncü katta kimse olmadığı için, ikinci katı gezdim, o da aynı düzende tabii ki.) Sonradan değiştirilebilme olanağı var. Uygundan da öte, harika bir ev! Annem, erkek kardeşlerim, hemşire, teyzem ve benim için yeterince hatta fazlaca büyük. (Ama bu noktada bir şey daha var sana söyleyeceğim, onu yarın söylerim.)

Hoşça kal, sevgili; Bay Crosse'u unutma, olur mu? Onun bizim önemli bir dostumuz olduğunu ve bize (ikimize) çok yararı dokunabileceğini düşün.

Her boydan bir dolu öpücük, senin, her zaman senin

Fernando'ndan

23 Mart 1920

7

Sevgili küçük Bebeğim,

Bugün, Osorio seninle görüşemeyecek, bundan hemen hemen eminim, çünkü burada Valladas'ı beklemenin dışında elbette bir de kuzenime şeker götürmesi gerekiyor, bu yüzden sana yazmanın bana neredeyse hiçbir yararı yok. Yine de bu satırları, hani olur da sana mektubumu ulaştırma olanağı bulurum diye yazıyorum.

İyi ki az önceki kesinti konuşmamızın sonunda, tam birbirimizden ayrılacağımız sırada oldu. Ben de zaten bu tür kesintileri engellemek için seçtim bugün izlediğimiz yolu.Yarın seni aynı saatte bekleyeceğim, tamam mı Bebek?

Sana yazma fikrini kabul etmiyorum, seninle konuşmak, seni hep yanımda görmek istiyorum, sana mektup göndermek durumunda kalmamalıyım. Mektuplar ayrılık işaretleridir —en azından, onları yazma gereği duyduğumuzdan dolayı, birbirimizden uzakta olduğumuzun işaretleridir.

Benim mektuplarımdaki belirli özsözlülük seni şaşırtmasın. Mektuplar, artık içimizde kendileriyle konuşma isteği duymadığımız kişiler içindir; onlara seve seve yazarım. Anneme sözgelimi, hiç seve seve yazmadım, gerçekten çünkü onu çok seviyorum.

Senin bunu anlamanı, beni duygusuz, soğuk, ilgisiz bulmaman için, bu konuda ne hissettiğimi ve ne düşündüğümü bilmeni istiyorum. Öyle biri değilim ben, küçük-yumurcak- Bebeğim, öpücük iğnelenen küçük-pembe-yastığım benim (ne budalalık!).

Sana bir Çin oyuncağı [meiguinhos] gönderiyorum

Hoşça kal, yarın görüşürüz, meleğim. Evler dolusu öpücük, senin, her zaman senin .

Fernando'ndan

Osorio sana Çin oyuncağını [meiguinhos] kibrit kutusunda getiriyor.

24 Mart 1920

8

Canım küçük sevgilim,

Bugün büroda olsun büro dışında olsun dünya kadar iş var yapacağım.

Burada iki satır bir şeyler çiziktiriyorum seni unutmadığımı göstermek için —sanki seni unutmak çok kolaymış gibi!

Dinle şimdi: Bu ayın 29'unda sabahleyin Benfica'dan Estrela'ya taşınıyorum, taşınma tarihini yeni saptadım. Bu demektir ki, önümüzdeki Pazar görüşmeyeceğiz, nedeni de her şeyi yerleştirmek için bütün günü orada, Benfica'da geçirecek olmam, çünkü bu işi hafta içinde yapamam.

Çok yoruldum, daha da bir yığın şey var bugün ayarlayacağım. Saat beş buçuk Osorio'nun dediğine göre.

Sana daha fazla yazmadığım için bağışla beni, tamam mı? Yarın her zamanki saatte buluşur, konuşuruz.

Hoşça kal minicik sevgilim.

Bir yığın öpücük, senin, her zaman senin

Fernando'ndan

25 Mart 1920

9

Canım küçük sevgilim,

Bugün bütün gün oradan oraya koşuşup duruyorum, soluk alacak bir yer bulamıyorum, yani bütün gün bir Martinho da Arcada'dan Martinho do Largo de Camões'e gidiyorum bir oradan geri dönüyorum. Bistrolara takılma alışkanlığını dolayısıyla da zevkini yitirmiş biri için çok sıkıcı (üstelik çok da masraflı).

Bu tür gelgitlere kendimi kaptırmamak için, hayatımı nasıl düzenleyeceğimi bilmiyorum. Hepsi de Felix, Valladas ve Freitas firması yüzünden: Valladas artık açıkça beni orada istemiyor, şirketin de bir bölümü ona ait olduğuna göre; kuzenim de ağırlığını koymaya ya da en azından karşı çıkmaya cesaret edemiyor. Neyse, az önce sana her şeyi anlattım zaten.

Bu mektubu, sana vermesi için Osorio'ya bırakmaya çalışacağım. Bir karışıklık olmasın da!

Dinle beni küçük Ophélia, Corpo Santo'dan ablanın evine kadar geçen on beş dakikalık yürüyüş süresinden daha uzun bir süre boyunca konuşabilmemiz için bugünlerde bir ara görüşme fırsatı çıkmaz mı karşımıza acaba?

Yarın her zamanki saatte buluştuğumuzda bu konuya yönelik bir şey söylemeye çalış bana.

Yorgunluğum geçmedi, ama şimdi, bütün gün boyunca hiçbir şey yapmamaktan kaynaklanan saçma bir yorgunluk söz konusu. Yani senin anlayacağın günüm ziyan olmadı, çünkü bir arkadaşımla (iş sorunlarıyla ilgili) uzun ve çok önemli bir görüşme yaptım. Ama yoruldum, yapmam gereken şeylerin (neredeyse) hiçbirini yapmadım.

Bakalım bugün, taşınma işi için bazı şeyleri derleyip toplamaya girişmek üzere Benfica'ya daha erken gidebilecek miyim. Pazar günü, öğleden sonra sözgelimi seni tekrar görebilsem çok iyi olur.

Hoşça kal, sevgilim. Öpücükler, öpücükler, öpüşler, kocaman kocaman öpücükler, minik minik öpücükler, tekrar tekrar öpcükler, senin, her zaman senin

Fernando'ndan

26 Mart 1920

10

Sevgili mini minnacık Bebeğim,

Martinho da Arcada’dayım, saat öğleden sonra üç buçuk, günüm de “tamamlandı”—yani saat altıdan önce yapmam gereken ne kadar önemli iş varsa hepsini yaptım (“altıdan önce” diyorum çünkü altıdan sonra Estrela’daki bazı işlere bakacağım).

Biliyor musun, bir saat kadar önce Rua de Santa Marta’ya gittim, Posta Kutusu artık orada. Bay Crosse için hiçbir şey yoktu (kuşkusuz, ya “sterlin” henüz gelmedi ya da taahhütlü olarak geliyor; taahhütlüleri de henüz dağıtmadılar); 146 numaralı kutu (kuzeniminki) için de bir şey yoktu. Buna karşılık 147 numaralı kutudaysa (benimki) yalnızca bir mektup ve bir kartpostal bulmakla kalmadım, ayrıca anneme bir mektup ile erkek kardeşlerimden birine de bir mektup buldum; çok şaşırdım! Bu mektupların damgaları 17 ve 18 Şubat tarihlerini taşıdığı için onların o sıralar Transvaal’de olmadıklarını anladım. Lourenço Marques’e bindiklerinden ve 4 Nisana doğru geleceklerinden hemen hemen eminim; sana aynen, gemiye binerlerse böyle olur dediğim gibi.

Şimdi harekete geçiyorum. Birkaç gün sıkı çalışacağım. Bugün Estrela’da yapacağım şey (mavi gözlü sarışını görmek değil de !!!) orada, evde annemin mobilyalarının taşınması işiyle ilgilenmek.

Hala boğazım ağrıyor, hastalığın nüksetmesinden korkuyorum. Şu sıra nüksetmesi ne matrak olurdu, değil mi!

Bütün (aradaki sözcükler okunamıyor) için belgelerim daha şimdiden elimde.

Hoşça kal sevgili; dalgın olmadığın zaman beni düşün biraz… (Bana gelince) ben seni sevdiğimden eminim. Evet, sanırım sana karşı belli bir sevgi beslediğimi söyleyebilirim.

Bir alay öpücük, senin, her zaman senin

Fernando’ndan

27 Mart 1920

11

Kötü kalpli ve güzel küçük Bebeğim,

Sana yazmak için zar zor vakit bulabildim, taşınma —üstelik de apar topar taşınma— karışıklığı içinde üç dört gün bu hep böyle olacak.

Bilmem bu mektup bugün eline geçer mi; Osorio'yu daha görmedim, saat de öğleden sonra altı olmuş neredeyse. Küçük sevgilime Café Arcada2'dan yazıyorum. Çok acelem var çünkü birkaç dakika içinde kuzenim buraya gelecek. 42 numaranın kapıcısı aracılığıyla Osorio'ya gelip beni burada bulmasını bildirdim. Bugün bu mektubu sana getirmesini umalım.

Neyse ki yapmam gereken bütün alışverişleri yaptım, geriye bir tek annemin mobilyalarının taşınmasına karar vermek kalıyor. Bununla da akşam sekiz buçukta Estrela'da ilgileneceğim.

Yarın, sana söylediğim gibi, Benfica'dan ayrılmıyorum. Pazartesi saat sekizde seni ablanın evinin oralarda beklerim. Annemin mobilyalarının salı günkü (ya da en azından Salı için öngörülen) taşınması işini öğleden sonraya ayarlamaya çalışıyorum, yoksa bir başka öğle sonrası gezisinden mahrum kalırız. Neyse, pazartesi akşamı son durumla ilgili açıklama yaparım sana.

Osorio az önce geldi. Kuzenim gelmeden onu göndermek istiyorum. Bu yüzden hiç vakit geçirmeden aceleyle bitiriyorum mektubu (bağışla beni sevgilim).

Milyonlarca öpücük senin, her zaman senin

Fernando'ndan

29 Mart 1920

12

Saat sekizde beni görmeyi bekleme demek için birkaç satır yazıyorum sana canım küçük sevgilim. Öğlende görüştük zaten.

Yarın Pantoja'yı benim yerime bıraktıktan sonra her zamanki saatte seninle buluşabileceğimi düşünüyorum. Biraz beklersin, ilkece İngiliz Kitapevi'nde olalım.

Sonunda taşınma işi bitti. Mobilyalar yağmur yemedi ama ben Estrela'dan dönerken sırılsıklam oldum.

Marianno de Sant'Anna'ya yanında kalma konusunu henüz açmadım, ama yakında söyleyeceğim.

Kendimi pek iyi hissetmiyorum, yalnız, öğlende seni gördüğüm sırada olduğumdan daha kötü değilim.

Hoşça kal küçük Bebek, yarın görüşürüz. Öpücükler ve de öpücükler, senin, her zaman senin

Fernando'ndan

5 Nisan 1920

13

Küçük ve yaramaz Bebeğim,

Evdeyim, yapayalnızım; duvarları (tabii ki! Tavanı ve yeri değil) halı kaplayan entelektüel dışında; ama o sayılmaz. Anlaştığımız gibi küçük Bebeğime kendisinin en azından bir tek şey dışında çok kötü biri olduğunu söylemek için yazıyorum; o tek şey de gibi yapmak; bu konuda onun üstüne yok.

Görüyorsun bak, sana yazıyorum ama seni düşünmüyorum. Güvercinlerin peşinde olduğum zamanlara duyduğum özlemi düşünüyorum. Biliyorsun senin bunda hiçbir sorumluluğun yok.

Bugünkü gezintimiz çok güzeldi —değil mi? Senin keyfin yerindeydi, benim keyfim yerindeydi, günümüz de keyifliydi (dostum değildi ama; yani A.A. Crosse: “Sağlığı yerinde”, üç kuruşluk sağlığı var şimdilik, ancak nezle olmayacak kadar.)

Yazımın biraz tuhaf olmasına şaşırma. İki nedeni var bunun. Birincisi kağıt (şu an tek bulabildiğim) çok kaygan, kalem de üstünde çok hızlı gidiyor; ikincisi evde harika bir şişe Porto şarabı buldum, şişeyi açtım, yarısını da içtim bile. Üçüncü neden, yalnızca iki neden olduğu için, demek ki üçüncü olmayacak. (Alvaro de Campos, mühendis3).

Sevgilim biz acaba ne zaman bir yerde yalnız olarak buluşabileceğiz? Bu kadar uzun süre öpücüksüz kaldığı için ağzım bir tuhaf, biliyor musun… Kucağıma alacağım Bebeğim, ısırıp yiyeceğim Bebeğim, …cağım Bebeğim! (bu noktada Bebek kötüleşir ve bana vurur…) Sana “baştan çıkarıcı küçük beden” adını takmıştım; öyle olmayı sürdüreceksin, ama benden uzakta.

Gel buraya Bebek; Nininho’nun yakınına gel; Nininho’nun kollarına gel; küçücük ağzını Nininho’nun ağzına ver…Gel…O kadar yalnızım ki, öpücüklerden o kadar uzak kaldım ki.

Beni gerçekten özlediğinden emin olmak için neler vermezdim ki! Hiç değilse bir teselli olurdu…Ama, belki de sen beni D.A.F.deki ayak işlerine bakan çocuğu ve C.D.& C. deki muhasebeciyi düşündüğünden daha az düşünüyorsundur. Kötü kalpli kız seni, kötü, kötü, kötü, kötü…!

Sopa atmak gerek sana.

Hoşça kal, kafamı dinlemek için başımı kovaya sokacağım. Büyük adamlar böyle yapar —en azından— 1. bir kafaları; 2. bir başları; 3. başlarını sokacak bir kovaları olduğunda.

Dünya var oldukça sürecek olan bir tek öpücük, senin, her zaman senin

Fernando'ndan (Nininho)

8 Nisan 1920

14

Küçük Bebeğim,

Dün sana yazmadım, çünkü evde berbat durumdaydım, bugün de seni görmeme gibi bir felakete uğradım, aksilik çıktı; oysa İngiliz Kitapevine gidip on ikiye on kaladan yarımı biraz geçeye kadar kapısında bekledim.

Hasta mısın küçük Bebek?

Ne olur haber gönder bana kendinle ilgili, Tanrı aşkına!

Sana aceleyle yazıyorum Café Arcada’dan; mektubu Osorio’ya götüreceğim. Onu görebilsem bari.

Bana kendinle ilgili haberler gönder, tamam mı?

Binlerce öpücük, senin, her zaman senin

Fernando’ndan

16 Nisan 1920

15

Kötü kalpli küçük Bebeğim,

Bugün tam on ikide evde olmalıyım, yani her zamanki saatte gelemeyeceğim. Osorio'yu bulmaya çalışacağım, gelip saat on iki ile yarım arasında bu mektubu sana ulaştırsın.

Yarın her zamanki gibi İngiliz Kitapevi'nin oralara saat on birde gelebilir misin?

Birkaç gün, bu saat bana on ikiden daha uygun olacak gibi geliyor. Yarın on birde gelebilirsen sana daha iyi anlatırım.

Hoşça kal minicik sevgilim. Sonsuz öpücükler, senin, her zaman senin

Fernandon'dan

27 Nisan 1920

16

Güzel küçük Bebeğim,

Bugün seni ablanın penceresinde gördüğümde ne kadar güzel buldum bilemezsin! İyi ki neşeliydin ve beni (Alvaro de Campos) görünce sevindiğini belli ettin.

Şu sıralar çok yorgun olmanın ötesinde çok da üzgünüm —yalnızca seni göremiyor olmaktan değil ama insanların karşımıza çıkardıkları pürüzlerden dolayı üzgünüm. Bu kişilerin, seni azarlayarak, sana açıkça karşı çıkarak değil de, ruhunu ağır ağır işleyerek gösterdikleri sürekli, ısrarlı ve ustaca etkinin giderek benden soğumana yol açacağını düşünüyorum. Daha şimdiden kendimi farklı hissediyorum; sen artık bürodaki sen değilsin. Senin de bunun farkına vardığını söylemiyorum, ama ben evet farkındayım; ya da en azından bunun farkına vardığımı sandım. Keşke yanılmış olsam…

Dinle, küçük kız: Geleceği pek net göremiyorum. Şunu söylemek istiyorum. Bizim durumumuz ne olacak bilmiyorum, üstelik sen de ailenin bütün etkilerine boyun eğmeye hazırsın ve her konuda benden farklı düşünüyorsun. Bürodayken daha yumuşak başlıydın, daha sevecendin, daha sevgi doluydun.

Neyse…

Yarın aynı saatte Largo de Camões'ten geçeceğim. Pencereye çıkabilir misin?

Her zaman senin

Fernando'n

29 Nisan 1920

17

Yaramaz (hem de çok) küçük Bebeğim,

Dün postaneden senin 25 ve 27 tarihli iki küçük mektubunu aldım, birini sabah öbürünü öğleden sonra. Bugün de bütün günüm senden mektup almadan geçti, bu yüzden teselli bulamaz bir haldeyim.

Dün sana bir türlü yazma fırsatım olmadı; bugün yazıyorum, ayın 29'u saat sabahın yedi buçuğu. Yeni kalktım, sana yazmak için evdeki bu sakin andan yararlanıyorum.

Evet, bebeğim şu sıralar üzgünmüş. Nininho da öyle. Üstelik dün senin sokaktan geçerken yolun köşesindeki pencereye dikilmiş olan bütün o insanlara (kim olduklarını seçemedim) kendini göstermek Nininho'nun hiç hoşuna gitmedi. Yalnız bu kişilerin benim hareketlerimi izlemeye koyulduğunu fark ettim; bugün her zamanki gibi öğlende ablanın evinin oradan geçmek niyetindeydim ama bu yüzden karşı kaldırımdan geçebilirim.

Bilmem bu mektup yukarıda belirtilen saatten önce eline geçer mi, çünkü ben de bunu sana ancak o civarda gönderme olanağı bulabileceğim. Osorio ile elbette.

Yok hayır, fotoğraf aklımda, ama resim çektirmekten oldum olası kaçınmışımdır. Ama ne olursa olsun çektireceğim. Belki de erkek kardeşlerim çeker.

Dün değil evvelki gün Bay Crosse yarışmaya bir yanıt yolladı; dün bir tane daha gönderdi; bugün de bir tane daha. İlk ikisi küçük yarışmalar için ve hiç umut yok. Bugün giden, sıradan 250 sterlinlik bir yarışma için. Öbürü, yani bugünlerde gidecek olan yanıt bin sterlinlik ya da daha doğrusu bin sterlinlik bir yarışma için; son gün gelecek Mayısın 13'ü. Dolayısıyla daha zamanım var.

Rua Saraiva de Carvalho'nun sokağının buraya uzak olup olmadığını soruyorsun. Hayır uzak değil: Çok yakın; bu sokağın hemen yanında. Yine de senin telmihte bulunduğun sokağın bir bölümüne bağlı. Rua Saraiva de Carvalho çok uzun bir sokak, bir bölümü burada, tam köşe başını dönerken. Başı Rato yakınında sonu Prazeres mezarlığında. Coelho da Rocha sokağı son bölüme yakın.

Bugün (ve daha sonraki günler) Largo’dan birçok kez geçmeye çalışacağım. Kaçta bilmiyorum ama lütfen pencereye çıkmak ya da pencerenin yakınında durmak için işinden gücünden olma. Geçerken seni görmek beni çok sevindirir, ama bunun için işini yarım bırakmanı istemem doğrusu.

Hoşça kal minicik Bebek; yığınla öpücük, senin,

Fernando’ndan

Hâmiş: İngiliz kartpostalındaki yazı şöyle: “ Ne kart, ne mektup, ne de hiçbir şey.”

6 Mayıs 1920

18

Minicik Bebeğim,

Bebeğim yanından geçerken bana yüzünü mü buruşturmuş bakalım?

Bebeğim dün bana yazacağını söylemiş de yazmamış mı bakalım?

Bebek, (Nininho’yu sevmiyor muymuş bakalım? Yüzünü buruşturmaktan dolayı değil de yazmamaktan dolayı.)

Dinle Nininha, şaka bir yana, bugün bana mutlu bir havadaymışsın gibi geldi, keyfin yerindeymiş gibi görünüyordun. İbis5’ini de sevmişe benziyordun, ama bundan pek de emin değilim, yanılmaktan korkuyorum.

Hala Nininho’yla çok çok alay ediyor musun? (Alvaro de Campos)

Yarın Bélem’e gelir miyim bilmem; sana dediğim gibi, büyük olasılıkla gelirim. Ne olursa olsun, biliyorsun: Saat altı buçuktan sonra artık gelmem, o saatten sonra İbis’i bekleme.

Anladın-annadıgın6mı beni?

Yığınla öpücük, kucaklıyorum seni, kollarımı beline doluyorum.

Her zaman senin

Fernando’n

22 Mayıs 1920

19

Minicik Bebeğim,

Kağıda bakıp sana nereden yazdığımı anlayabilirsin. Buraya yağmurdan kaçmak için sığındım, bu yüzden de yapmam gereken pek çok şeyi bir başka güne bıraktım, Nininha'ya Lizbon'a kadar eşlik etmek için saat altıda Bélem'e bile gidemeyeceğim.

Biraz daha iyiceyim (sağlık açısından; kafaca değil), ama hala kendimi berbat hissediyorum.

Yarın (hastalık ya da başka bir engel çıkmazsa), senin sokaktan saat on bir ile on bir buçuk arasında geçeceğim. Eğer küçük Bebek pencereye çıkarsa, Nininho'nun geçtiğini görür. Yok eğer istemezse o zaman da onu görmez (bu son cümleyi yazan benim çok sevgili dostum Alvaro de Campos.)

Yazık ki Bélem'deki fabrikada telefon yok. Eğer olsaydı o zaman oraya gidemeyeceğim günler sana önceden haber verebilirdim ve İbis'in İbis'inden İbis'i beklediği için özür dilerdim.

Hoşça kal sevgili küçük Bebek: Çok çok öpücükler kötü ve senin, her zaman senin

Fernando'ndan

23 Mayıs 1920

20

Minicik Bebeğim,

Bugün sokağından geçtim seni görmeden, sonra geri döndüm bir soru sormak için, ama orada değildin.

Yarın ne yapıyorsun onu sormak istemiştim. Nedeni de kuşkusuz bugünden öteye sarkacak olan tramvay greviydi. Bélem'e yürüyerek gitmeyi düşünmüyorsun herhalde. En iyisi sen Bélem'e, fabrikanın patronuna yaz, neden gitmediğini —durum ortada—açıkla. Herhangi bir kişi için çok uzun bir mesafe; hele sen ki bu kadar dayanıksızsın, bu iş senin için olanaksız.

Yukarıdaki satırları henüz yazmıştım ki birden Bélem'e tren olduğunu hatırladım. Sen trene binersin Bebek. Nereden binersin bu trene —Santos'tan mı? Belki de oradan binince yer bulman zor olur, çünkü Cais do Sodré'den çok binen olur— bütün bu kalabalık, sabahları Bélem istikametine giden vagonları doldurur bu da o saatlerde yer bulmayı zorlaştırır. Ne yapmalısın bilmiyorum küçük Bebek.

Sana şu an yazdığım Café Arcada'da soruşturdum, ama buradakiler Cascais hattındaki tren saatlerini bilmiyorlar. Tarifeleri de yok.

Seni görme fırsatını kaçırmak istemem, ama seni arayarak ya da bulunmayacağın veya geçmeyeceğin bir yerde seni bekleyerek boş yere zaman kaybetmek de istemem doğrusu (çünkü yarın yapacak çok işim var).

Bana yarın bir iki şey söylemek için yaz, ama günlerimin çok dolu olduğunu da unutma.

Ne olursa olsun, yarın senin sokağından geçeceğim, ya sabah onu çeyrek geçe ya da —akşam yedi buçukta— bu daha kesin.

Böyle yaparız, olur mu bebek?

Elbette bir aksilik çıkıp gelmemi engellemezse.

Çok çok öpücükler, senin

Fernando'ndan

28 Mayıs 1920

21

Minicik Bebeğim, Nininha'cığım,

Dünkü mektubunu henüz aldım ve hemen okudum. Mektupta anlattıkların beni çok üzdü, özellikle de senin için üzüldüm. Böyle bir şey olacağını bekliyordum zaten, yalnız senin bundan bana daha önce söz etmiş olmandan dolayı değil de (Osorio'nun dediğine göre) dün —hatta sabah— delikanlının Rua da Assumpção'daki büroya gitmiş olmasından dolayı. Genç adam oraya benimle görüşmek üzere gitmiş, ben orada olmayınca da Osorio'ya bir yığın soru sormuş: Yok seninle sık sık görüşüyor muymuşum, vs, vs, gibi; bir de beni seninle görmüş olduğunu falan söylemiş.

Tabii eğer benimle konuşmak istediyse, bu, senin bana söz etmiş olduğun entrikayla ilgili bir şey içindi elbette; bu dolabı da senin yeni bir aşığına anlatmayı düşündüğü olaylardan hareketle çevireceğini ileri sürüyordu; ya da, büroya benim orada olmadığımı bile bile , beni görmek bahanesiyle, Osorio'ya o meşhur soruları sormak üzere gitti; bu durum çok daha olasıdır.

Her ne olursa olsun bu hikaye beni ilgilendirmez, delikanlıysa hiç ilgilendirmez, ama bütün bu karma karışık durumlar ve bütün bu saçmalıklar seni ya doğrudan doğruya rahatsız ettiği için , ya da babana söylediği şeyle, ve baban kanalıyla da dolaylı olarak, seni rahatsız ettiği için bu iş canımı sıkıyor.

Şimdi meselenin ana hatlarını şöyle bir inceleyelim bakalım:

Ablanın babana söylemeni salık verdiği şey çok iyi, ya da hemen hemen öyle. Bu bakımdan sana ablanınkinden daha iyi bir tavsiyede bulunamam. Hikayenin tamamlanması ve bütünüyle tutarlı olması için babana söyleyeceklerine şunu da eklemelisin: Yolda sürekli olarak benimle yürümüyordun, bu yalnızca bir kez oldu. Sorumluluğunu benim üstüme atabilirsin, istersen eğer; seninle aynı yöne gittiğim sırada bana rastladığını ve bana eşlik etmeyi reddedemeyişinin, istemiş olsan bile, doğal olduğunu söyleyebilirsin. Babana, Dupin'de çalıştığın günlerde seni ara sıra benimle görmüş olabileceklerini söylemek uygun olur, ama o dönemde bunun dünyanın en doğal şeyi olduğunu, çünkü senin öğlen yemeği için ablana gittiğin saatte benim de sık sık evden gelip Cais do Sodré'den ve her gün

İngilizce gazeteleri aldığım Rua do Arsenal'dan geçtiğimi de eklemelisin. Bütün bunların usturuplu biçimde söylenmesi gerekir (sen Bélem'de çalışmazdan çok önce, yani benim sana açıldığımı söyleyeceğin günden çok önce delikanlı babana sokakta seninle birlikte yürüdüğümü aktaracak olduğunda ya da böyle bir şey yapabildiğinde, durumu kurtarmak için).

İyi anladın mı beni Bebek?

Şimdi gelelim şu genç adama. Zavallı, bende gülme hissi uyandırıyor. İtiraf edeyim kafaca içinde bulunduğu durumdan dolayı acıdım ona. Bu delikanlı beni endişelendirmiyor, ama buna karşılık beni asıl kaygılandıran şey seni rahatsız edebilecek olması. Onu susturmak için ne yapman gerektiğini sana söyleyeyim.

Madem ki baban kanalıyla sana saldırıyor, sen de ona karşı babandan yararlan. Yalan söylemeye de dolap çevirmeye de gerek yok. Babana yalnızca iki şey söylemelisin, ama öyle söylemelisin ki, baban bunları göz önünde tutsun. Birincisi ona bu genç adamın seni neyle tehdit ettiğini anlatmalısın: Yani entrikalar çevirerek karşına çıkabilecek yeni flörtü bozacağını, bunu da sevgilinle bizzat konuşarak yapmak niyetinde olduğunu söylemelisin. Babanla konuşurken bu entrikaların senin açından iftiradan başka bir şey olamayacağını iyice vurgula, ve bu hoş bir şey mi, sor bakalım kendisine, sana kara çalmak isteyen, sana karşı bu kampanyayı daha şimdiden başlattığından emin olduğun birinden yana olup olmadığını sor babana, çünkü delikanlının bu işe (az çok) kendisine de (yani babana) anlattığı birkaç yalanla başladığına, ve bunu istediği gibi, başkalarının yanında da, ailene yabancı kişilerin önünde de mutlaka sürdüreceğine, babana söylemeye cesaret edemeyeceği şeyleri onlara söyleyebileceğine inandığın birinden yana mı onu sor babana. İzliyor musun, anlıyor musun beni? Gerektiği gibi söylendiğinde bunlar babanın aklının bir köşesine yazılacaktır kuşkusuz.

İkinci olarak, tavrı ve savurduğu tehditler senin bunlardan kaygılanmana yol açtığı için, sokağa yalnız çıktığında ondan gelecek onur kırıcı sözlere karşı babandan seni savunmasını iste.

Bu konuda çok kaygılı görün. Böyle durumlarda ve baba karşısındayken yapılacak en iyi şey durumu abartmaktır, sana pis bir numara yapabileceği düşüncesiyle neredeyse sokağa bile çıkmaktan korktuğunu, bu korkuyla yaşamını sürdürmenin olanaksız olduğunu, vesaire, vesaire söylemektir.

Bunun bana bir faydası olmaz elbette, ama genç adamın işini de biraz geciktirecektir.

İyi anladın mı beni küçük Nininha?

Bugün saat yedi buçukta uğramak için elimden geleni yapacağım. Ama kötü bir gündeyim çünkü Baixa'ya zorunlu olarak dokuzda geri gelmek için eve erken dönmeliyim; üstelik otobüse de binemeyeceğim, bir uçtan bir uca gitmek için epeyce zaman ayırmak gerek. Bu mektupta sana söylemek istediğim öbür şeyleri söylemeye bile zamanım yok.

Artık bir başka sefere.

Binlerce öpücük, senin ve her zaman senin

Fernando'ndan

28 Mayıs 1920

22

İkinci mektup

İbis'in sevgili küçük Bebeği,

Yazmayı henüz bitirdiğim ve postaya yeni verdiğim mektup, sonunda da belirttiğim gibi, sana yazmak istediğim her şeyi içermiyor. Nedeni de, tam bitireceğim sırada (iyi ki de daha önce değil) kuzenim Café Arcada'ya geldi (bunu da sana oradan yazıyorum). Ara vermek zorunda kaldım, hem de sinirlendim —tabii ki ona değil, zavallının bir suçu yok, hatta o saatte geleceğini bile söylemişti— işlerin bu kadar kötü gitmesine yol açtığı için Kader'e kızdım.

Mektubumda da sana söylediğim gibi Baixa'ya saat dokuzda dönmüş olmam gerekiyordu. Kuzenimle konuşurken saat çabucak altı kırk beş oluverdi; o gider gitmez ben de mektubu alelacele bitirdim, postaya verdim…tam o sırada tıraş olmak için eve dönmem gerektiğini hatırladım. Sonuç: Akşam yemeği için eve gidip saat dokuzda Baixa'ya dönmeye zamanım kalmadı. Bu yüzden bir şeyler atıştırmak üzere Arcada'ya geri geldim. Sana oradan yazıyorum.

Yavrucuğum: Öbür mektupta söylemek isteyip de söylemeye zaman bulamadığım ama sana bu mektupta söylediğim şey bu, dersini iyi bellemeni ve eğer beni seviyorsan bu öğüde kulak vermeni istiyorum.

Kader insana benzer; eğer bize yaptıklarından etkilenmediğimizi ona gösterirsek o zaman bizi rahat bırakır. İşte bu yüzden yalnızca şunu düşünecek irade gücüne sahip olmalısın: Fernando'yu seviyorum, başka hiçbir şey önemli değil.

O gence, anlattıklarına yalnızca küçümsemeyle, otantik ve gerçek bir küçümsemeyle yaklaş; takma kafanı ona. Zor mu geliyor? Bunda şaşıracak bir şey yok, çünkü daha çok gençsin sen: Ama eğer bunu senden isteyen bensem, konsantre olmaya senin Nininho'n olmayan her şeye karşı ilgisiz bir tavır takınmaya gücünün yetebileceğini hissetmiyor musun? Eğer bunu yapamıyorsan, henüz sevmeyi bilmiyorsun demektir.

Evet, biliyorum, seni her yandan rahatsız ediyorlar, canını sıkıyorlar, bezdiriyorlar. Kendine dikkat et (anlıyor musun?) gerisine aldırma.

Beni seviyor musun, İbis'ini, Nininho'nu seviyor musun?

Çok sinirliyim ama en berbat ve en karmaşık şeyleri soğukkanlılıkla karşılamaya aklım yeterince eriyor. On yaş daha genç olsaydım —ne diyorum ben, iki yaş daha genç olmak bile yeterdi— bana anlattıklarından son derece etkilenirdim, alt üst olurdum.

Senin için canım sıkıldı; bana gelince, ne kadar sakinim, huzurluyum, kafamın içi nasıl düzenli bilemezsin. Ve de senden çok ama çok hoşlanıyorum Bebek, inan bana ; bu kesinlikle seni sevmiyorum anlamına gelmez; bütün olup bitenlerde yalnızca sana ve kendime önem verdiğim, gerisinin de hiç önemli olmadığı anlamına gelir.

Benim için bir şey yapabilir misin? Sakin olmaya çalış, küçümsemeye, aldırmamaya, ilgisiz kalmaya çalış. Sen şu sıra o gencin ekmeğine yağ sürüyorsun. Bak benden hiç hoşlanıyor mu?

Yarın seni görmeye geleceğim. En iyisi senin yemek saatinde —öğlen on ikiyi biraz geçe— Bélem'de olayım. Ama anlaşabilmemiz için sabah sen yoldayken ben de Santos'ta olmaya gayret edeceğim.

Fark etmiyorsun. Gerçekten de sevinç içindeyim. Çünkü birileri canımı sıkıyor, oysa birilerinin canımı sıkmaya çalışması kızdırmaz beni, tersine engelleri aşmamı sağlar.

Sil gözyaşlarını, yavrucuğum! Genellikle sana karşı olan eski dostum Alvaro de Campos bugün senden yana. Eğlenmene bak! Çaba harcanarak elde edilen şey zahmetine değer ancak.

Binlerce öpücükle, öpüşle kucaklarım seni, her zaman senin

Fernando'n

Hâmiş: İsteğim dışındaki bazı nedenlerden dolayı yarın sabah gelemeyebilirim. Bu durumda hemen öğle üstü beni Bélem'de bekle. Yolumu gözle sonra da konuşmak için yanıma gel. İlkece baban orada olmaz değil mi? O delikanlıya gelince de, için rahat olsun, bunun hiç önemi yok.

30 Mayıs 1920

23

Sevgili Bebeğim,

Düşünebiliyor musun, bu sabah onbirde uyandım, çünkü dün çok erken kalktığım için gerçekten yorgundum. Baixa'ya ancak on ikiyi birkaç geçe inebildim, senin sokaktan da saat yarımda geçebildim. Seni göremediğime çok üzüldüm, ama o saatte artık pencerede olmadığına da şaşırmadım elbette. Bağışla beni, ne olur Bebek; randevumuzu kaçırmamda benim suçum yok, suç uykumda. Yarın seni göreceğim elbette, ama Bélem'e gidebilir miyim bilmem; büyük olasılıkla Santos'a giderim. Her hal ve durumda ilk fikri yeğliyorum.

Bu mektubu yazarken, burada kendi evimde ama çevremde dolanıp duran kuzenimle bir aradayken içinde bulunduğum koşullar pek iyi değil. Bu yüzden de, onun yakınımda olmadığı bir andan yararlanarak sana çok çok öpücük gönderiyorum.

Senin, her zaman senin

Fernando'n

31 Mayıs 1920

24

Nininho-ninho’nun miniş Bebeği,[7]

Oh!

Bunu yalnızca, miniş Bebeğe, onun çüçüt mettubunu çok şevdiğimi şöölemek için yazıyorum. Oh!

Bi de, öpçükley, mucuklay veymek için Bebeğin yanında oomadııma çok üjüüdüm.

Oh! Ne de minişmiş bu Nininho!

Bugün Nininho Bélem’e gitmiyo, çünkü oyaya otobüs çalışıyo mu bilmiyo, bu yüzden burada şaat şekişte oomayı planladı.

Yarın, becerebilirse eğer Nininho buradan şaat beş buçuğa doğru çıkacak (bu buçuk beş buçuğun buçuğu).[8]

Yarın Bebek, Nininho’yu bekleyecek, tamam mı? Bélem’de, evet mi? Evet mi?

Mucuklay, mucuklay ve yine mucuklay,

Fernando

Lizbon, 4 Haziran 1920

25

Nininha Bebeğim

Sevimli mektubunun başı ile sonu arasında sinirlerine ne oldu? Gayet iyi ve neşeyle başlamışsın, üzgün bitirmişsin.

Kaybolan bileziği düşünmekten mi, yoksa benimle ilgili olan ve seni bu kadar kaygılandıran o rüyadan mı kaynaklanıyor. Endişelenme bu kadar Bebeğim, çünkü Nininho hoşlanmaz bundan!

Yarın Bélem ile Lizbon arasında İbis'e her şeyi anlatırsın, olur mu? Şimdiden söz ver (kendine, çünkü ben, ne yazık ki bu mektup senin eline geçtiğinde orada olmayacağım) keyfini bozmayacağına.

Belki de senin gittiğin mağazada bileziği bulmuşlardır. Bugün ya da yarın Baixa'ya gelirsen sor oradakilere.

Nininho her şeye rağmen kendisinin sorumlu olmadığı (sözcükler okunmuyor) bir nedenden dolayı seni sinirlendiriyor mu? Bu Nininho'yu sevmekten, Nininho'ya karşı sevgi duymaktan kaynaklanan bir sinirlilik durumu mu? Ah! Keşke böyle bir şey gerçek olsa!

Pek çok öpücük, senin, senin

Fernando'ndan

11 Haziran 1920

26

Sevgili küçük Bebeğim,

Dün, Bebeğim İbis'e alınmadı değil mi? Dün İbis'i müşfik ve öpücüklere lâyık buldu değil mi? İyi oldu, çünkü İbis Nininha'nın kendisine kızmasına ya da soğuk davranmasına dayanamaz, çünkü İbis, hatta Alvaro de Campos bile Nininha'yı çok ama çok sever.

Bak Nininha, bugün canım çok sıkkın; tam olarak keyifsizim demek istemiyorum da canım sıkkın demek istiyorum. Bugün, hemen Nininha'yı görmeyi, sonra da onunla birlikte Bélem'in aşağılarına doğru yürümeyi umut edebilirsem kendimi çok daha iyi hissedeceğim; yanımızda da Alvaro de Campos olmayacak, çünkü Nininha bu seçkin mühendisin ortaya çıkmasından kuşkusuz hiç hoşlanmayacaktır.

İbis'in Nininha'sı, canım gerçekten çok sıkkın; aslında hayatımdaki şeyler, ayrıca son zamanlarda bir —hatta birçok— firma için hazırladığım ve incelediğim şeyler her işimi geciktiriyor. İyi gitmediğini söylemiyorum; yalnızca gecikiyorum, —yürümüyor ne öyle ne de böyle; ne iyi ne kötü.

Üstelik kafaca anlaştığım ve bu firma ya da firmalarla benim kadar ilgilenebilecek olan genç insanlar arasında bir tek destek bulamıyorum; yani onlarda bu düşünceleri gerçekleştirmek için benimle hiçbir güç birliği yapma isteği göremiyorum. Onlar genel olarak her şeyi benim yapmamı —fikir sahibi olmamın ve işlerin nasıl düzenleneceğini belirtmemin ötesinde sermayeler de bulmamı ve firmayı işletmek için gereken her şeyi yapmamı istiyorlar. Onlar da neden sonra gelip işletmede yerlerini alacaklar; oh ne âlâ, ama bunların hiçbirinde arkadaşlık duygusundan eser yok.

Oysa, aslında bu konuda her birimizin belirli bir rolü olmalı. Ben fikirleri önerdiğim ve firmanın kuruluşunu hazırladığım için görevimi tamamladım; bu da az şey değil hani, çünkü önemli olanı ben yaptım: İşin temelini ben attım. Geri kalan her şeyi de benim yapmamın istenmesi, bir işyerinde aynı kişinin hem müdür, hem muhasebeci, hem daktilo, hem de mektupları dağıtan getir götür işleri görevlisi olmaya benzer.

Bilmem bu şeyler seni ilgilendirir mi yavrucuğum. Bunları sana söylememin nedeni, rahatsızlığımı anlatırken biraz olsun hafiflemem. Bu

gibi şeylerle seni sıkıyorum elbette, ama, sonuçta bütün bunlar senin geleceğini ilgilendiren şeyler, çünkü benim geleceğimi ilgilendiriyorlar.

Kritik durum denen durumda olduğumu söylemek istemiyorum. Yok hayır: Evi ve ailesi olan biri böyle bir halde olduğunu kabul etmez. Mutsuzluk, hayatın durmuş gibi hissedilmesindedir, bu da şimdiden çok geleceği ya da en azından gelecek yüzünden şimdiyi ilgilendirir.

Bu durum sona erecek, iyi biliyorum, bir de —bana mutlu bir gelecek müjdeleyen iskambil falcısının da bildiği gibi —aslında yalnızca mutlu bir geleceğe sahip olmakla kalmayacağımı, bu mutlu geleceğin —tam olarak demiyorum ama en azından bir bölümüyle —pek yakında başlayacağını da biliyorum.

Yine de bazı anlar, bazı günler cesaretim daha da kırılıyor, bugün de öyle günlerden biri, şu an da öyle anlardan biri. Aslında bugün içimde büyük bir istek, seninle konuşma isteği vardı, bu gibi şeylerle senin canını sıkmak için değil de seni görmek ve yanında olduğum için kendimi daha huzurlu hissetmekti amacım.

Neyse, küçük sevgili, artık yarın görüşürüz. Saat altıda orada olurum.

Çok çok öpücükler, senin, çok ve giderek daha çok sana ait

Fernando'ndan

13 Haziran 1920

27

Sevgili küçük Bebeğim,

Bugün senden mektup almadım, ama —elbette— buna şaşırmadım, çünkü dünkü mektubundan (hani bana otobüste verdiğin) doğal olarak bana yazmaya zaman bulamayacağını biliyordum.

Bu mektup yarın sabah eline geçeceği için, Bebeğime çok çok güzel şeyler, çok çok öpücükler göndermek, onun çok çok mutlu olmasını, doğum gününün sık sık tekrarlanmasını, Bebeğimin de her zaman memnun olmasını dilemek istiyorum.

Hoş olan da gelecek yıl sana mutluluk dileklerimi sabah olur olmaz, daha yataktan kalkmadan önce sunabilecek olmam. Beni anlıyor musun Nininha?

Çok çok , yığınlarla öpücükler, senin, senin

Fernando'ndan

17 Haziran 1920

28

Küçük Bebeğim,

İki kelimecik, yalnızca yokluğumu anlatmak için, çünkü fazla zamanım yok.

Sana birkaç gün önce sözünü ettiğim firmalardan biri kurulma aşamasında . Şu sıralarda bu iş için o kadar çok çalıştım ki, bunu ölçmem olanaksız. Ufukta, Bélem'e gelebilme olasılığımın kırıntısı bile görünmüyor, sana yazmaksa… benim için daha da olanaksız.

Ayrıca, bütün bu sorunlarla ilgilenmek beni hasta ediyor, yorgunluğum daha da artıyor.

Bélem'e ancak yarın değil öbür gün, ya da daha doğrusu ayın 19'unda her zamanki saatte gelirim. Affet beni, mektubu yazdığım kağıttan dolayı da bağışla.

Çok çok öpücük, senin

Fernando'ndan

19 Haziran 1920

29

Minicik Bebeğim,

Yukarıya seni aramaya gelebilirdim, ama sen bana tam olarak ne yeri ne de saati söyledin. İki nedenden dolayı telefon etmek istemedim sana: Birincisi, daha çok yeni olduğun bir işyerine, uydurma bir “mesaj” bırakarak bile olsa, öyle telefon etmek hiç hoş değil; ikincisi, benim başkaları tarafından dinlenmeden arayabileceğim bir telefonum yok, başkalarının beni dinleyebilmesi de hiç hoşuma gitmez. Ara sıra seni aradığım üç telefondan biri Café Arcada’da, orada konuşmaksa herkesin içinde konuşmak demektir; öbürü, Viera kırtasiye mağazasında, oradaki koşullar da aynı; üçüncüsü de gidip geldiğim bir büroda, bu da memurların çalıştığı büyük odada, ortalık yerde duruyor. Dolayısıyla seninle konuşmak ve gidip Avenida Almirante-Reis tarafında seni beklemek için en iyi koşulu ve en elverişli fırsatı kolluyorum.

Firmanın kurulma işi sürüyor. Sağlığım bozuk, sinirlerim de yorgun, ama önemli değil. Yazmaya gelince buna neredeyse hiç zamanım yok.

Yarın Baixa’dan, dolayısıyla da Conde Barão9 tarafından gelirken senin sokaktan geçeceğim saat yarım ile bir arası.

Hoşça kal İbis’çiğim. Üstelik çok da yorgunum.

Çok çok öpücükler, senin, senin

Fernando’ndan

2 temmuz 1920

30

Sevgili küçük Bebeğim,

Mektubun beni yerimden sıçrattı, hem de çok endişelendirdi. Neyin var senin? Şu sıra hep hastasın, hep üzgün, hep gizemlisin. Seninle ilgili olarak yalnızca endişelenmekle kalamıyorum, bu endişeye kuşkular, çeşitli kaygılar, kimi kez korkunç şeyler …ekleniyor.

Şimdi hiçbir şey söylemeyeceğim. Beni pek çok nedenle endişelendirdin; ama özellikle de şu gizemli hastalıkla…

Kısa sürede iyileşmeni çok içten diliyorum. Yarın seni görebilmeyi ve seninle konuşabilmeyi umuyorum.

Çok çok öpücükler, senin, senin

Fernando'ndan

31 Temmuz 1920

31

Sevgili İbis,

Mektubu yazdığım berbat kağıdın kusuruna bakma; evrak çantamda yalnız bunu buldum, burada Café Arcada'da da kağıt namına bir şey yok. Ama önem vermezsin değil mi?

Mektubunla birlikte kartpostal da henüz yeni elime geçti, çok hoşuma gitti.

Ne müthiş rastlantı —değil mi ?— kız kardeşimle ben, seninle tam da aynı zamanda Baixa'ya gitmişiz. Hoş olmayan şeyse, sana yaptığım işaretlere karşın ortadan kaybolmandı.

Ben kız kardeşime Avenida Palace Oteline kadar eşlik ettim yalnız, alış veriş yapsın ve bir de şu sıralar orada kalan Belçikalı delikanlının annesi ve kız kardeşi ile dolaşsın diye. Sonra hemen oradan ayrıldım, konuşabilmemiz için seni yakında bir yerde yeniden bulurum diye. Oysa sen bunu istemedin. Ablana gitmek için o kadar acele ettin ki!

Üstelik otelden çıkarken ablanın evinin penceresinin (ilave sandalyelerle) locaya çevrildiğini görüyorum gösteri için: Yani benim geçtiğimi görmek için! Bunu fark edince ben de pencerede hiç kimse yokmuş gibi yoluma devam ettim elbette. Eğer palyaçoluk yapmak niyetinde olsaydım (ki tabiatım buna elverişli değildir) dosdoğru Coliseu10 ya başvururdum. Bir bu eksikti! Kendimi ailene gösteride sunmak şakasına katlanmak eksikti!

Eğer pencereye yanında yüz kırk sekiz kişiyle çıkmayı engelleyemediysen o zaman oraya hiç çıkmaman daha iyi olurdu. Mademki beni beklemek ya da benimle konuşmak istemedin, o zaman en azından —mademki pencereye tek başına çıkamıyordun— oraya çıkmama nezaketini gösterebilirdin.

Vaktimi sana bunları anlatmakla geçiremem. Eğer yüreğin (bu beyefendinin var olduğunu düşünerek) ya da sezgin bunları sana içgüdüsel olarak öğretmiyorsa, ben sana bu konuda hocalık falan edemem.

En çok arzuladığın şeyin, benim seninle evlenmem olduğunu söylediğinde, yazık ki benim aynı zamanda ablanla, eniştenle, yeğeninle ve de ablanın bilmem kaç müşterisiyle de evlenmem gerektiğini belirtmedin.

Her zaman senin

Fernando'n

Hâmiş: Bu mektup, benim mektuplarımı senin herkese gösterme alışkanlığın göz önüne alınmadan yazılmıştır. Eğer aklıma gelseydi biraz yumuşatırdım inan bana. Ama artık çok geç: Önemi de yok. Hem zaten hiçbir şeyin önemi yok.

F.

2 Ağustos 1920

32

Sevgili küçük Nininha,

Seni saat sekizden sekiz buçuğa kadar Conde Barão'da bekleyeceğim. Kağıda bakıp sana nereden yazdığımı tahmin edebilirsin. Osorio da bana bir iyilik yapacak, bunu ablanın evine getirecek.

Bak şimdi: Conde Barão'da, ama Padaria Ingleza'nın köşesinde bekleyeceğim yukarıda söylediğim saatlerde, sanırım senin için de uygundur.

Her zaman senin, senin

Fernando'n

15 Ağustos1920

33

Yılan,

Kötü, iğneleyici mektubunu aldım; aslında nasıl oldu da, ne dün ne de evvelki gün görüşebildik. Saatlerimiz mi farklı gösteriyordu? Sanmam, çünkü Baixa'ya gelirken saatimin ayarının bu derece bozuk olduğunu fark etmedim.

Bu satırları sana yalnızca yarın tam öğlende Avenida das Cortes'in başında olacağımı söylemek için yazıyorum. Sen saat birde Rua da Vitória'daki büroda ol. Sana zaman kalır. Yanında sana eşlik edecek biri bulunursa iyi olmaz. Her hal ve durumda seni on ikiyi çeyrek geceye kadar beklerim.

Sanırım daha iyisindir; ama senin durumunda mutsuzluk değil de yılanlık, kötü kalplilik söz konusu.

Her zaman senin

Fernando'n

Sana Café Arcada'dan on iki kırk beşte yazıyorum. Bu yüzden kısa kesiyorum (alışkanlığımın tersine) senin sokaktan saat bire doğru geçebilmek için.

18 Ağustos 1920

34

Nininha Bebek

Bugün yalnız sıkılmakla kalmadım, ama aynı zamanda sinirlendim de. Seni Bélem’de görmedim, beni bekleyemediğin için mi, gelmeyeceğimi düşünerek çekip gittiğin için mi, yoksa hasta olduğun için mi, bilmem.

Sana dün de söylediğim gibi, daha geç gelme olasılığım vardı. İki, bilemedin üç dakika farkla saat altı buçukta geldim. On dakika bekledim, gelmediğini görünce de yukarıda saydığım nedenler geldi aklıma.

Şimdi Largo de Camões’ten geçeceğim: Buradan, yani Terreiro do Paço’dan seni ablanın evinin penceresinde göreceğimi umuyorum!

Ama daha önce bu mektubu postaya vereceğim. Café Arcada’dan yazıyorum sana: Zaten kağıttan da anlaşılıyor. Zarfsa çantamdaydı; adresi daktiloda yazmıştım.

Çok çok öpücükler, senin ve her zaman senin

Fernando’ndan

15 Ekim 1920

35

Küçük Bebek,

Benimle ilgili seni sinirlendirecek, kızdıracak ya da kırılmana yol açacak binlerce —milyonlarca— neden var elinde. Ama suç tam olarak bana ait değil; suç beynimi çökerten Kaderin ta kendisinde. Kesin mi bilmem ama tedavi olacak durumdayım, bunun uygulanıp uygulanamayacağını da bilmiyorum.

Gelecek ay (şimdi o ünlü 11 Mayıs kararını uygulamadan) tedavi görmek için bir psikiyatri kliniğine yatmak niyetindeyim. Bu tedavi ruhumun üstüne çöken karabasana direnmeme olanak verecek. Tedavinin sonucu ne olacak bilmiyorum —yani sonucun ne olacağını pek iyi kestiremiyorum.

Beni bekleme artık: Beni görsen görsen sabah görürsün, büroya gittiğinde, Poço Novo'da.

Dert etme.

Sonuçta ne olup bitti? Beni Alvaro de Campos ile değiştirdiler!

Her zaman senin

Fernando'n

29 Kasım 1920

36

Ophelinha,

Mektubunuza teşekkür ederim. Beni aynı zamanda hem üzdü, hem de hafifletti bu mektup. Üzdü çünkü bir şeyler insanı her zaman üzer; hafifletti, çünkü, gerçekte, tek çözüm şu: Her iki tarafın da artık aşkla doğrulamadığı bir durumu daha fazla uzatmayalım. Benim açımdan bakıldığında, derin bir saygı, bozulmaz bir dostluk kaldı geriye. Aynı biçimde Ophelinha da beni yadsımayacaktır, öyle değil mi?

Bunda ne Ophelinha'nın kusuru var ne de benim. Tek suçlusu Kader; farzet ki Kader kendisine suç yüklenebilecek biri olsun.

Yüzleri ve saçları yaşlandıran Zaman şiddetli duyguları da yaşlandırır, ama daha çabuk. İnsanların çoğu budala olduğu için, bunu fark etmemeyi başarırlar ve alışkanlıktan başka bir şeyin kalmadığı yerde hala sevdiklerini sanırlar. Eğer böyle olmasaydı, dünyada mutlu insan olmazdı. Üst düzeydeki yaratıklar, yine de böyle bir yanılma olasılığından yoksundurlar, çünkü onlar aşkın sürekli olduğuna inanamadıkları gibi aşk bittiğinde yerine bıraktığı saygı ya da minnettarlığı da aşk sayıp aldanmazlar.

Bu işler insana acı verir, ama acı geçer. Eğer her şey olan hayat bile sonunda geçip gidiyorsa, hayatın anlarından başka bir şey olmayan aşk ve acı ve de bütün öbür şeyler nasıl geçip gitmesin ki?

Mektubunuzda bana haksızlık ediyorsunuz, ne var ki sizi anlıyor ve bağışlıyorum; kuşkusuz onu kızgınlık etkisiyle yazdınız, hatta belki de üzüntüden; ama çoğu insan —ister erkek olsun ister kadın— sizin durumuzda daha da sert bir tonda yazardı, çok daha haksız sözler kullanılırdı. Ama Ophelinha'nın eşsiz bir karakteri var, kızgınlığı bile onun kötü kalpli olmasına yol açamıyor. Evlendiğiniz zaman, hak ettiğiniz mutluluğa kavuşmamışsanız eğer, bu sizin yüzünüzden olmayacaktır kesinlikle.

Bana gelince…

Aşkım geçti gitti. Ama içimde size karşı hala bozulmaz bir sevgi var ve ben sizin küçük zarif siluetinizi, küçük kız hallerinizi, sevecenliğinizi, bağlılığınızı, sevgi dolu yaradılışınızı hiç unutmayacağım —asla, inanın bana. Yanılıyor olabilirim, size atfettiğim bu nitelikler benim bir yanılgım

olabilir; ancak böyle olduğunu sanmıyorum, kaldı ki, böyle olmuş olsa bile, benim için bunları size atfetmenin sevimsiz bir şey olduğuna da inanmıyorum.

Size neyi, mektuplarınızı mı yoksa başka şeyleri mi geri vermemi istersiniz bilmiyorum. Bana kalsa hiçbir şeyi geri vermem, o küçük, sevimli mektuplarınızı da, bütün geçmişler gibi ölmüş bir geçmişin canlı bir anısı olarak; bir ömürdeki, yılların akışının mutsuzluk ve düş kırıklığının akışıyla at başı gittiği kendi ömrümdeki dokunaklı bir şey olarak saklamayı yeğlerim.

Her zaman sıradan olan basit insanlar gibi davranmamanızı, beni gördüğünüzde başınızı çevirmemenizi, benimle ilgili olarak içine kırgınlık girmiş bir anı saklamamanızı isterim. Birbirimizin karşısında iki dost gibi kalalım, çocukluklarında birbirlerini biraz sevmiş, yetişkinlik dönemindeki yaşamlarında başka yollar izlemiş, başka aşklar yaşamış olsalar da, ruhlarının bir köşesinde her zaman o eskilerde kalmış gereksiz aşklarının derin anısını saklayan iki dost gibi kalalım.

Çünkü, bu “başka aşklar” ve “başka yollar” hikayesi sizi ilgilendiriyor Ophelinha, beni değil. Benim kaderim Ophelinha’nın varlığından bile kuşkulanmadığı bir Yasaya bağlı, hoş görmeyen ve de bağışlamayan Efendilerden dolayı giderek daha çok itaatkâr olmak durumunda.

Bunu sizin anlamanız gerekmiyor. Tıpkı benim hiç bozulmayacak biçimde sizi anılarım arasında saklayacağım gibi sizin de beni anılarınız arasında sevgiyle saklamanız yeterli.

Fernando

11 Eylül 1929

37

Ophelinha,

Mektubunuzu çok beğendim; gerçekten de, hayırsız birinin fotoğrafı — ki bu serseri sahip olmadığım ikiz erkek kardeşim olsa bile— niçin bir teşekkür nedeni oluşturacakmış anlamıyorum. Demek ki, sarhoş bir gölgenin anılarınızda her zaman bir yeri var öyle mi?

İçimdeki sürgün yerinde, mektubunuz uzaklardaki evin bir mutluluğu gibi ulaştı bana, size teşekkür edecek olan da asıl benim, küçük kız.

Daha şimdiden fırsattan yararlanarak beni üç şeyden dolayı bağışlamanızı istiyorum; aslında bu tek şey, ben de bu konuda masumum. Üç kez rastladım size, ama selam vermedim, çünkü sizi iyi göremedim ya da daha doğrusu sizi zamanında görmedim. Bir keresinde, epey oluyor Rua do Oura'daydı, vakit akşamdı; Ophelinha nişanlısı ya da sevgilisi olduğunu sandığım, ama aslında gerçekten öyle biri olup olmadığını bilmediğim genç bir erkek ile birlikteydi. Öbür iki karşılaşma daha yakın bir tarihte oldu; İkimiz de Estrela hattındaki otobüsteydik. Birinde sizi yalnız göz ucuyla gördüm, ama zavallı gözlüklülerin göz ucu kusurludur.

Başka bir şey daha…Yok yok, hiçbir şey, tatlı ağız…

14 Eylül 1929

38

Küçük kız,

Mektubunuz çok hoşuma gitti, ama ondan önce gelen şeyi, yani sizi daha çok sevdim. Neyse, hani pek öyle atlantikaşırı (transatlantik) güzellikte diye nitelenemezse de, dünkü Rossio-Estrela arasındaki yolculuk iki kez hoştu, ama ikincinin sonu dışında; çünkü orada bitiverdi, en azından dün için. Eğer atlantikaşırı nitelikte olmak yerine yaşamaşırı (ilginç olduğu kadar da açıklanamaz bir sözcük!) nitelik taşısaydı var olan her şeyden hatta yeğlenebilir olandan bile üstün tutulurdu. Bu da işte tam sizin benden istediğiniz ve benim de yanıtladığım şey.

Uzun mektuplar yazmayı beceremem ben. Görev gereği ve söylene söylene öyle çok yazıyorum ki sonunda bütün yararlı ya da hoş fırsatlar için yazmaktan tiksiniyorum.

Konuşmayı yeğliyorum, çünkü konuşmak için var olmak, iki kişinin var olması gerekir, yalnız şu rezalet telefon dışında, telefonda bu durumda seslerin yüzleri yoktur.

Bilinçli olarak yapıldığında her zaman hoş olan şu yanılgılar sonucu eğer günün birinde rastlaşırsak ve yanlışlıkla Lumiar ya da Poço do Bispo11 otobüsüne (otuz beş dakika) binersek bu bize rastlantıyla görüşmemiz için daha çok zaman sağlamış olur.

Pazar günü, yani yarın size telefon ederim, ama Dramaturgo meydanından geçeceğimi sanmıyorum. Yapamayacağımdan değil de, sizi kırk bir metre uzaktan (Avenida'nın köşesinden sizin evin penceresine kadar olan mesafeden görmeyi eğlenceli bulmuyorum. Umarım sizi görebilir, sizinle konuşabilirim. Peki bugün de sizi arasam, ne dersiniz? Belki de ararım.

İşte böyle. Neredeyse iki sayfalık sıkıntı. Ama sonuçta siz kârlısınız… Sıkıntı sizin olsun , ama üzüntüyü kendime saklıyorum.

Bu sözler, pessoa12 olmak dışında, adı önce Fernando olan bir kişiye ait.

Fernando

Abel13,18 Eylül 1929

39

Otuz satırlık dilekçe,

Fernando Pessoa, bekar, reşit ama çökmüş, Tanrı'nın onun oturmasını istediği yerde, çeşitli örümceklerle, sineklerle, sivri sineklerle ve evlerin ve uykuların iyi durumu için gerekli olan öbür elemanlarla bir arada oturuyor; belirlenecek bir tarihten itibaren insan muamelesi görebileceğini (10 satır) ve söz konusu muamelenin (insanmış gibi görülmesi) bir öpücükten değil de yalnızca bunun vaadinden ibaret olacağını gösteren —yalnız telefonla aldığı— bir bilgi edindi; buna göre öpücük sonsuzluğa kadar ertelenecek, durum Fernando Pessoa'nın bizzat kendisinin, (1) sekiz aylık olduğunu; (2) güzel olduğunu; (3) var olduğunu; (4) malları dağıtmakla görevli kişinin hoşuna gittiğini (20 satır) ve (5) doğal göreviymiş gibi infazdan önce intihar etmeyeceğini kanıtlamasına kadar sürecek; Pessoa malların dağıtımından sorumlu kişinin huzuru için kendisine bir belge verilmesini ve buna göre (1) artık sekiz aylık olmadığının, (2) geri zekalı olduğunun, (3) var olmasının söz konusu bile olmadığının, (4) dağıtıcı tarafından (30 satır) hor görüldüğünün; (5) intihar ettiğinin belirtilmesini talep eder.

Bu noktada şöyle denmelidir "saygılarımla dilekçeye yanıt beklerken…" ama hiçbir şey beklenmez.

Fernando

24 Eylül 1929

40

Şimdi benim Yabanarım kendisine (belki gerçekten yabanarısıdır da bana ait değildir), aklı Rua do Ouro’da bir yere düşmüş, uyanıklığı Rua S. Nicolau’nun köşesini dönerken kamyon altında kalmış bir yaratığın yazması gereken hoşlukları söyleyecek.

Benim (?) küçük Yabanarım gerçekten seviyor mu beni ? Neden yaşlı insanlara karşı böyle tuhaf duygular besliyorsunuz? Mektubunuzda teyzelerinize güçlükle katlandığınızı kendiniz söylüyorsunuz, oysa onlar zaten teyze de değil, biri seksen küsur, öbürü de elli küsur yaşında; peki nasıl oluyor da onlara yakın yaşlardaki bir varlığa bu kadar gönülden katlandığınızı ileri sürebiliyorsunuz, üstelik o varlık teyzelerinizden biri bile olamaz, çünkü, tersi gösterilmedikçe, bu iş için genellikle kadın olmak gerekir. Teyzelerin olabilmesi için gerekli koşul elbette iki ya da daha çok kadının var olmasıdır. Oysa , ben, şimdiye kadar ancak dayı olmayı becerdim, kız kardeşimin kızına dayı oldum (işin tuhaf yanı da bu); kendisi de bana şu nedenlerden dolayı “Fenando dayı” diyor: (1.) daha önce söylediğim gibi dayısıyım; (2.) adım (hatırlıyor musunuz acaba? Fernando; (3.) r harfini söylemeyi beceremiyor.

Beni görmek istemediğinizi söylediğinizden ve beni görmek istememeyi istemek size dokunduğundan ve sizi telefonla aramamı istediğinizden (çünkü telefon etmek en azından uzakta kalmaktır) bana ait olmayan siz, siz Yabanarısı, ben size zaten telefon ettim ve şu anda da size yazmakla meşgulüm; hatta, daha doğrusu size yazmayı yeni bitirdim, çünkü hemen burada noktalıyorum. Siyah evrak çantamı hazırlıyorum, mektubumu oraya koyacağım. Anlıyor musunuz beni?

Aynı zamanda hem Hindistan’a hem de Pombal’a14 gitmek isterdim. İlginç karışım değil mi? Her neyse, bu , yolculuğumun yalnızca bir bölümü. Hatırlıyor musunuz bu coğrafyayı Yabanarılarının en hası ?

Fernando

Abel , 25 Eylül 1929

41

Sayın Ekselansları Bayan Ophélia Queiroz’a,

Benim de sevgili ve çok özel arkadaşım olan Fernando Pessoa adında alçak ve sefil biri beni zatıalinize şunların yasaklandığını bildirmekle görevlendirdi—nedeni de zihinsel durumunun hiçbir şeyi başkasına hatta kimseciklere aktarmasına izin vermemesi (saygı ve disiplin örneği):

1. Birkaç gram zayıflamak;
2. Az yemek;
3. Uyumamak;
4. Ateşi çıkmak;
5. Söz konusu kişiyi düşünmek.

Ben kendi adıma, mesajını iletmeyi üstlendiğim bu caninin samimi ve yakın dostu olarak (büyük özveriyle) Zatıalinize, adı geçen kişinin kafanızda rastlantıyla oluşturmuş olduğunuz zihinsel imajını (ki sözünün edilmesi bile bu yeterince beyaz sayfayı kirletmekte) tutup lavaboya atmanızı salık veririm; çünkü, eğer dünyada adalet olsaydı, sahip olmaya can atacağı bu sözde insan kişiliğine böylesine hak ettiği Yönü vermek maddeten olanaksız olurdu.

Ekselanslarına Selamlar

Alvaro de Campos’tan Gemi mühendisi

26 Eylül 1929

42

Küçük Ophélinha,

Beni seviyor musunuz bilmiyorum, ama size tam da bu nedenle yazıyorum.

Yarın tramvay durağında buluşacağımız saate kadar yani beş on beş-beş otuza kadar beni görmek istemediğinizi söylediğiniz için ben de tam o saatte orada olacağım.

Ancak yarın mühendis Bay Alvaro de Campos, günün büyük bir bölümünde bana eşlik edeceği için, rengi anılarımda belirginleşemeyen bazı pencerelere doğru yapılacak gezi boyunca bu Beyin —laf aramızda hoş olan— varlığını engellemek bilmem olanaklı olur mu.

Benim sözünü ettiğim bu eski dostumun da ayrıca size söyleyeceği bir şey var. Ne konusunda olduğuyla ilgili bana en ufak bir açıklama yapmak istemiyor, ama sizin yanınızdayken neyin söz konusu olduğunu bana ya da size veya bize söyleme fırsatı bulacağını umuyorum ve bundan eminim.

O zamana kadar sessiz kalacağım, dikkat kesileceğim, hatta umutla bekleyeceğim.

Yarın görüşürüz, tatlı küçük ağız,

Fernando

Pazar, 29 Eylül 1929

43

Küçük Ophélinha,

Size gerçekten yazmadığım için, yazmadığımı söylemenizi istemediğimden yazıyorum size. Bu yazdığım yalnızca bir tek satırdan ibaret olmayacak size söz verdiğim gibi, ama çok satırdan da ibaret olmayacak. Hastayım, nedeni de büyük ölçüde dünkü bir dizi kaygı ve zorunluluk. Hasta olduğuma inanmak istemiyorsanız inanmazsınız elbette. Ama lütfen bana inanmadığınızı söylemeyin. Zaten hastalığım bana yeter: Ayrıca bundan kuşkulanmanız ya da sanki benim elimdeymiş gibi sağlığımla ilgili hesap sormanız gerekmez, veya benim ne hakkında olursa olsun birine hesap vermek zorunda olmam gerekmez.

Cascais’e (Cascais, Lizbon dışında ama pek uzakta olmayan bir yer anlamındadır, Cintra ya da Caxias demek de olabilir) gitme konusunda size söylediklerim kesinlikle doğru: En azından niyetim açısından doğru. İnsanın kendi niteliklerinde kusursuz egemenliğe ve aklın olabilecek en güçlü ve en ustalıklı düzeye ulaştığı yaşa15 geldim. Bazı şeyleri tamamlayarak, daha başkalarını bir araya getirerek, yazılacak olanları da yazarak edebiyat yapıtımı oluşturma zamanı geldi artık. Bu yapıtı bitirmek için huzura ve belli bir yalnızlığa ihtiyacım var. Yazık ki, çalıştığım bürodan ayrılamam (bunu kesinlikle yapamam, çünkü düzenli bir gelirim yok), ama haftanın iki gününü (çarşambaları ve cumartesileri) bu büroların işlerine ayırıp geri kalan beş günü kendime ayırabilirim. Bu noktada da şu ünlü Cascais hikayesi ortaya çıkıyor.

İleriki bütün yaşamım bunu yapıp yapamayacağıma ve de kısa zamanda yapabilmeme bağlı. Hem zaten yaşamım edebiyat yapıtımın —ister iyi ister kötü olsun veya olabilsin— çevresinde dönüyor. Gerisi benim için ikinci derecede önemli; sahip olmak istediğim şeyler var elbette, bazılarıysa ister gelsin ister gelmesin benim için fark etmez. Benimle işi olan herkesin benim böyle biri olduğuma ikna olması gerekir, benden sıradan ve önemsiz bir adamın çok saygıdeğer duygularını beklemek de benim mavi gözlü sarı saçlı biri olmamı beklemek demektir. Bana bir başkasıymışım gibi davranmaksa sevgimi korumanın en iyi yolu değildir. Bu durumda en iyisi,

böyle olan bir başkasına böyle davranmalıdır, o zaman da “bir başka kişiye seslemek” gerekir ya da bunun gibi bir şey işte.

Küçük Ophélia’yı çok —gerçekten çok— seviyorum. Mizacına ve karakterine çok —büyük ölçüde— değer veriyorum. Eğer bir gün evlenirsem bu ancak sizinle olur. Geriye bir tek evliliğin, aile ocağının (ya da başka türlü nasıl söyleniyorsa) benim Düşünce yaşamımla uyuşan şeyler olup olmadığını bilmek kalıyor. Bu konuda kuşkum var. Şimdilik, ya da en kısa zamanda bana özgü olan bu Düşünce ve çalışma yaşamını düzenlemek istiyorum. Eğer düzenlemeyi başarmazsam, evlenmeyi düşünmenin aklımdan bile geçmeyeceği apaçık ortada. Şayet bunu, evliliği bana can sıkıcı gösterecek biçimde düzenlersem o zaman da evlenmeyeceğim gün gibi ortada. Ama böyle olmama olasılığı da yok değil. Bunuysa gelecek —burada yakın gelecek söz konusu— söyleyecektir.

İşte size söyleyeceğim şey buydu, ve bu da doğrusunu söylemek gerekirse gerçeğin ta kendisi. Hoşça kalın küçük Ophélia. Uyuyun, yemek yiyin ve kilo vermeyin.

Sizin çok sadık

Fernando’nuz

2 Ekim 1929

44

Günaydın Bebek: Beni seviyor musunuz gerçekten? Abel'den gelmiyorum; ama bunu yapmalıydım; her hal ve durumda Bebek'in de Abel'in üslubunda bir etkisi var. Uzaktan etkisi var, ama kollarındayken (bebeklerde çok doğaldır bu durum) daha da artıyor. Abel'in tatlı rakısı (aguardente) var, ama Bebek'in de ağzı tatlı, belki de biraz ateşli, ama böyle iyi. Beni seviyor musunuz? Neden? Evet mi?

Deliyim ben, bir mektup bile yazamıyorum: saçmalıklardan başka şey yazmayı bilmiyorum. Bana bir öpücük verebilseydiniz keşke, verir miydiniz? Peki niye vermiyorsunuz? Sizi Yaramaz kız. Gerçek şu, bugün, öyle karmakarışık geçti ki günüm, size ancak bu kısa zaman aralığında o da güçlükle yazabiliyorum. Yabanarısı.

Saat sekiz sularında akşam yemeği için eve koşmalıyım, sonra da cumartesileri akşam yemeğine gittiğim dostuma uğrayacağım. Bugün oraya akşam yemeğinden sonra gideceğim. Yırtıcı yaratık.

Tamam işte, bitirdim. Öpülesi küçük ağzınızı veriyor musunuz bana?

İbis (Mısır'daki bir kuşun adı, bu da ta kendisi.)

9 Ekim 1929

45

Haşin Bebek,

Mektuplarınız hoşuma gidiyor, tatlı şeyler bunlar, siz de hoşuma gidiyorsunuz, siz de tatlısınız. Şekersiniz, yabanarısısınız, ama yabanarılarından gelen değil balarılarından gelen balsınız ve her şey yolunda ve Bebek her zaman yazmalı bana ben her zaman yazmasam da ve ben üzgünüm ve ben deliyim ve kimse beni sevmiyor ve neden sevsinler ki ve işte böyle ve her şey yeniden başa dönüyor ve sanırım bugün de size telefon edeceğim ve sizi dudaklarınızdan öpmek isterim tutkuyla ve oburcasına ve ağzınızı ve orada gizlenmiş olabilecek minik öpücükleri yemek isterim ve omzunuza yaslanmak ve küçük güvercinlerin şefkatine doğru kaymak isterim ve sizden özür dilemek, olduğumdan başka türlü göründüğümden dolayı özür dilemek isterim ve defalarca tekrarlamak ve son noktayı koymak ve yeniden başlamak isterim, ve çünkü küçük Ophelinha bir serserinin ve bir domuzun ve bir görgüsüzün ve burun delikleri gaz sayacının boruları gibi olan, ve yüzündeki ifade orada değilmiş de bitişikteki evin helasındaymış gibi olan birini seviyor, ve işte böyle, ve son olarak, ve burada bitiriyorum, çünkü ben bir bunağım ve her zaman da böyleydim ve doğduğum günden beri söylendiğine göre bu durum doğuştanmış, ve Bebek'in bana ait bir oyuncak bebek olmasını isterim, ve tıpkı bir çocuğun yaptığı gibi ben de onun üstündekileri çıkarır onu soyarım ve kağıdım kalmadı ve bütün bunların bir insan tarafından yazılmış olması olanaksız, ama bunu yazan benim.

Fernando

9 Ekim 1929

46

Acımasız Bebek,

Canınızı sıktığım için bağışlayın beni. Kafamın içinde taşıdığım eski arabanın makası kırıldı, zaten var olmayan aklım da tr-tr-r-r-r …ladı.

Size telefon ettikten hemen sonra yazıyorum; elbette yine ararım sizi, sinirinize dokunmazsa eğer; tabii bu durum herhangi bir saatte olmaz da tam benim size telefon edeceğim sırada olur.

Beni ben olduğum için mi yoksa ben olmadığım için mi seviyorsunuz? Ya da ben ben olsam da ben olmasam da sevmiyor musunuz beni gerçekten? Ya da?

Bütün bu cümleler ve de bu hiçbir şey söylememe biçimleri eski-İbis'in, müteveffa İbis'in, çaresiz kalmış ve de hoşa gitmekten uzak İbis'in Telhal'a ya da Rilhafolles'e16 gideceğinin belirtileri, muhteşem yokluğu için de dev bir gösteri var.

Gitgide daha çok ihtiyaç duyuyorum Cascais'e gitmeye — Boca do Inferno17 [Cehennemin ağzı], ama dişlerle dolu bir ağız — baş aşağı, en sonunda, oldu işte, artık tek bir İbis bile kalmadı. Bu tuhaf kuş-hayvanın yüzünü yere sürtebilmesi için böyle olması gerekiyordu.

Ama eğer Bebek bana küçücük bir öpücük verseydi, İbis hayata biraz daha katlanabilirdi. Evet mi? Bakın işte makas kırıldı –r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r.

Fernando

16 Aralık 1929

47

Bebek,

İlişikte sana —en azından belli bir vaadi yerine getirmek için— tam olarak kırk yıl önceki İbis'ciliğin, saygıdeğer olmayan ama (bugünkülere) yeğlenebilir olan suratını gönderiyorum18. Resimdeki küçük hayvanın nispeten insan yüzünü, utangaç suratın benzeriyle karşılaştırın, şimdilerde bu surat karşılaştırılacak olan imza sahibinin boynu üstünde insanlığı incitmekte …Ah! Küçük Bebek, bir öpücük

Fernando'dan

11 Ocak 1930

48

Bebek,

Mühendis Bay Alvaro de Campos'un usulüne uygun olarak doğruladığı izni bir kez edindikten sonra, size Casa Branca ile Barreiro A durakları arasında yazdığım şiiri gönderiyorum; ilham ne yazık ki Moita'da19 kurudu.

Bu şiir akşam, karanlık bir odada okunmalı. Ayrıca gerektiği gibi kullanıldığında bez bebekler için süslemeler yapmaya yarar; soğuğa, bakışlara ve de anahtarlara karşı kilitleri tıkamaya ve bir de boyu kağıt boyunu geçmeyen ayaklar için ayakkabı ölçüsü almaya yarar.

Kullanımıyla ilgili bütün öğütleri verdim sanırım. Kullanmadan önce sallamak gerekmez.

Hoşça kal.

İbis

Casa Branca - Barreiro A.

(Evye şiiri)

Elleri üşüyen herkes

Batırmalı onları evyeye.

Evye numara BİR,

Aç karnına kulaklarını oynatanlar için.

Evye numara İKİ,

Sığır bifteği içenler için.

Evye numara ÜÇ,

Yalnız yarım kez hapşıranlar için.

Evye numara DÖRT,

Burnunu tiyatroya götürenler için.

Evye numara BEŞ,

Anahtar yiyenler için.

Evye numara ALTI,

Saç tuvaletini üzümlü kekle yapanlar için.

Evye numara YEDİ,

Dam çökene kadar şarkı söyleyenler için.

Evye numara SEKİZ,

Cesareti varken ceviz kıranlar için.

Evye numara DOKUZ,

Lahanaya benzeyenler için.

Evye numara ON,

Ayak tırnaklarına posta pulu yapıştıranlar için.

Ve madem ki artık üşümüyor eller,

Kapatılsın evyeler!

MOITA

Durakta sessizlik
müşterinin istediği kadar.

Fernando'yu Nasıl Tanıdım

Diario de Noticias'taki bir ilana yanıt vermiştim.

On dokuz yaşındaydım, neşe dolu bir kızdım, cin gibi olduğumdan başına buyruktum, anne babamın ve de ailemin isteğine karşın iş aramaya karar verdim. Mecbur olduğumdan değil elbette; çünkü sekiz erkek ve kız kardeşin en küçüğü, ailenin de tek bekar kızı olduğumdan çok şımartılmıştım, istediğim her şeye sahiptim.

Fransızca öğrenimimin beşinci yılını tamamlamıştım, ticari Fransızcayı hiç takılmadan yazıyor ve konuşuyordum, daktiloda her klavyeyi kullanabiliyordum, biraz da İngilizce biliyordum (hatta Fernando bir gün bana evlendikten sonra daha fazlasını öğreteceğini söylemişti.)

Bir gün firmadan yanıt geldi: "Sizi ilgilendiren konu için şu adrese gelmeniz ricasıyla…". Rua da Assumpção, 42, kat 2'deki bir araç gereç mağazasıydı: Felix, Valladas & Freitas, Ltd. Henüz reklam araştırma aşamasındaydılar, iş üç ay sürebildi; sonra iflas ettiler.

Oraya firmanın tek kadın görevlisi olarak girdim. Ayda 18 dolar kazanıyordum, o zamanlar için bu olağanüstü bir meblağdı…Başlangıçta bana yalnız 15 dolar ödemek istiyorlardı; istediğimin verilmesi konusunda bizzat Fernando ısrar etti, çünkü sonradan bana söylendiğine göre "beni mutlaka yeniden görmeye ihtiyacı vardı"; hem zaten, daha ilk günden bana belli bir biçimde baktığını hissetmiştim.

Üç ortaktılar: Felix, sermayedardı; Mario Freitas da Costa, Fernando'nun kuzeniydi; Valladas ise, Guarda Nacional Republicana'ya1 bağlıydı.

Fernando şirketin gerçek anlamda çalışanı değildi, düzenli bir ücret alıp almadığını bile bilmiyorum. Firmanın yazışmalarında kuzenine yardımcı oluyordu. Kuzeninin Portekizce dikte ettiklerini de doğrudan Fransızca'ya ve İngilizce'ye çeviriyordu. Bilindiği gibi Fernando iki dili de, özellikle de İngilizce'yi çok iyi konuşurdu. Dostları şaka olsun diye "işi İngilizce düşünmeye kadar götürürdü" derlerdi.

Sık sık büroya gelirdi, çünkü kuzeni Freitas'a çok bağlıydı, ama ayrıca çene çalmak için birçok arkadaş grubu orada bir araya gelirdi. Aralarından Luis de Montalvor'u2 hatırlarım, neredeyse her gün gelirdi oraya, Fernando'yu yapıtını yayımlamadığı için bağışlamazdı. Ona şöyle derdi: "Fernando, senin hala tanınmamış olman bir cinayet." Fernando da şöyle

cevap verirdi: “Boş verin, çünkü ben ölünce geriye sandıklar dolusu kalacak.”

Oraya Ferreira Gomes de gelirdi, kendisi de Fernando’ya çok hayrandı. Sonradan onunla rastlantı sonucu S.N.I.’de3 karşılaştım. Çok şakacı biriydi.

Ayrıca bir de Coelho de Jesus var. Onunla ilgili çok matrak bir şey oldu. Kendisi beni bürodan tanıyordu, ama Fernando ile benim aramda sevgi bağı olduğunu başkaları gibi o da hiç fark etmemişti. Bir gün beni yolda izledi. Largo de Camões’e4 yaklaştığımızda bana doğru geldi, selam verdi ve şöyle dedi: “ Size eşlik edebilir miyim, yoksa sizi güç durumda mı bırakmış olurum?”, “ Tabii ki güç durumda bırakmış olursunuz” diye karşılık verdim.

Büroda bir gazetenin yöneticisi olan Simão de Laboreiro’yu da görürdük; Coelho de Jesus’un bir erkek kardeşi; Pantoja diye bir İspanyol ve hatırlamadığım daha başkaları da vardı gelenler arasında.

Pek çok genç uğrardı o dönemde büroya, gelip Fernando’dan gazete ve dergilerle ilgili çalışmalarına katkıda bulunmasını isterlerdi. Bu da onun hiç geri çevirmediği bir şeydi.

Ben Fernando’yu ilan için görüşmeye gittiğim gün tanıdım, bu konuda da anlatılmaya değer bir hikayem var.

O dönemde genç kızlar tek başlarına dışarı çıkmazlardı, bu yüzden bana, yanında kaldığım ve geleceğin şairi olan yeğenim Carlos Queiroz’un annesinin bir yardımcısı eşlik etti. Büroya gelip kapıyı çaldığımızda henüz ortada kimse yoktu, biz de beklemek zorunda kaldık.

Bir ara tepeden tırnağa siyahlar giymiş bir beyin (daha sonra üvey babasının yasını tuttuğunu öğrendim) merdivenlerden çıktığını gördük, başında kenarları kalkık bir şapka vardı, gözlüklüydü, boynuna da papyon kravat takmıştı.

Yürürken sanki ayakları yere değmiyordu. Pantolonunun paçaları —çok doğal olarak—getrlerinin içine sokulmuştu. Nedendir bilmem bu görüntü bende korkunç bir gülme isteği uyandırdı; çekingen bir tavırla bize ne istediğimizi sorduğundaysa, ilan için geldiğimi söylemeyi ancak güçbela başarabildim.

Fernando ile ilgili bendeki ilk imaj böyle işte.

Çok dikkatli bir tavırla , bize biraz beklememizi söyledi, çünkü kendisi patron değildi. Büroya girdik, az sonra yeğeni geldi. İlanla ilgilenen kişinin kim oluğunu sordu, ardından görüşmeye başladık. Fernando da bütün konuşma sırasında oradaydı, bir çalışma masasının önüne oturmuştu, yüzü bana dönüktü, bu işten hoşlanmış biri gibi hafifçe gülümsüyordu.

Üç gün sonra beni çağırdılar.

O gün bizzat Fernando karşıladı beni. Geldiğimde kendisi oradaydı. Masamın yanındaki bir sandalyeye oturdu, bana yapılacak işi gösterdi: Ticaret kataloguna bazı adresler kaydedilecekti. Bir ara çekingen bir tavırla şöyle dedi bana: "Küçük hanım, sizi bir konuda uyarmak istiyorum: Merdivendeki halıda bir delik var…aman dikkat edin, düşmeyin…" Ardından sustu; bir an sonra da şöyle dedi: " Bir şey daha var size haber vermek istediğim, öbür ortak bay Valladas biraz kaba biridir. Biliyor musunuz kötü kalpli değildir, ama Guarda Nacional Republicana'dandır. Hareketlerinin keyfinizi kaçırmasını istemem…Bütün bunları sakınımlı bir tonda ama incelikle söyledi. Ardından bakışlar…kur yapmalar…başladı.

Bu ilk günde ayrıca hoş bir şey oldu. Oturmuş daktiloda yazı yazıyordum. Biri girdi içeri, şimdi kim olduğunu hatırlamıyorum, ve şöyle dedi: "Fernando, içinden şu şeker boyna bir öpücük kondurmak gelmez mi?", " Gelmez" diye sertçe kestirip attı tedirgin olmuş bir halde.

Çok sonra, o an içinde bir kıskançlık duymuş olduğunu itiraf etti.

Fernando çok kıskançtı, ama kızmazdı, hiçbir şey söylemezdi. Acı çekerdi. Dekolte elbiseler giymemden ya da delikanlılarla konuşmamdan hoşlanmazdı. Bir gün bana şöyle dedi: " Bugün ilk kez kuzenimin gözlerini kıskandım." "Neden" diye sordum. "Çünkü dün seni ben değil onlar gördü." Bu olay bir pazartesi günü olmuştu, bir gün önceyse ben rastlantıyla yolda onun kuzeniyle karşılaşmıştım. Bir başka sefer de bana biriyle gönderdiği pusulada "Pantoja'ya göz süzüyordun" diyordu. Ama bu arada kendisi de beni kıskandırmaya bayılıyordu, amacı tepkimi görmekti. Bir gün tramvayda başına gelen bir olayı anlattı. Bazı kişilerin bakışlarındaki etkiyi ve gücü yorumlarken, önünde oturan sarışın bir bayanın saçlarına gözlerini diktiğinde kadının aniden dönüp ısrarla kendisine baktığını anlattı. Hikayeyi ne amaçla anlattığını hemen anladım, kıskanıyormuş gibi yaparak uzun süre sarışın bayandan söz ettim kendisine. Çok hoşuna gitmişti bu durum, beni sarışın kadın diye birinin olmadığına ikna etmeye çalışıyordu.

Fernando boş inançları çok fazla olan biriydi, özellikle de uluyan köpekler söz konusu olduğunda. Evine dönerken yoluna çıkan köpeklerin uluduğunu, bunun da kendisinde köpeklerin ulumasına yol açan bir şeyin bulunduğu anlamına geldiğini söylerdi.

İlk Mektup

Bir gün büroda ışıklar söndü. Freitas yoktu, ayak işlerine bakan çocuk Osorio da dışarı çıkmıştı. Fernando gitti bir gaz lambası buldu getirdi, yaktı, çalışma masama koydu.

Kapanış saatinden biraz önce masanın üstüne bırakılmış küçük bir kağıt parçası dikkatimi çekti: Üstünde "Lütfen kalın" yazıyordu. Ben de biraz oyalanıp bekledim. O sırada Fernando'nun bana olan ilgisini fark etmiştim, itiraf edeyim ki ben de onu oldukça çekici buluyordum…

Hatırlıyorum, ayaktaydım; çalıştığım yere girdiği sırada ceketimi giymekle meşguldüm. Sandalyeme oturdu, elindeki lambayı bıraktı, bana döndü ve birden tıpkı Hamlet'in Ofelya'ya yaptığı gibi aşkını ilan etmeye başladı: "Ah! Sevgili Ophélia! Mısralarımı ustalıkla işleyemiyorum, iç çekişlerimi ölçecek bir sanatım yok; ama seni çok seviyorum. Ah! Sonsuz derecede, inan bana."

Alt üst olmuştum elbette, ne söyleyeceğimi bilmeden ceketimi sırtıma geçirdiğim gibi apar topar yanından ayrıldım. Fernando kalktı, bana kapıya kadar eşlik etmek için lambayı aldı. Ama birden lambayı iki çalışma odasını birbirinden ayıran duvarın üstüne bıraktı; hiç ummadığım bir anda belimden yakaladı, beni kolları arasına alıp sımsıkı sardı, hiçbir şey söylemeden tutkuyla öptü; çılgınca öptü.

Bana ithaf ettiği ilk mısralar işte böyle doğdu; ne yazık ki sonradan bu mısralar yitip gitti, ama ben onları asla unutmadım:

Çılgına döndüm, şaşkına döndüm,

Sonsuz öpücüklere boğdum onu,

Kendime çektim ,

Sarıldım

Esridim kollarında,

Çılgına döndüm öylece kalakaldım.

Öpücükler ver bana, çok, daha çok ver

Ki senin büyülerine kapılan,

Kollarında tutsak olan ben,

Ne hayatımı duyabileyim

Ne de ruhumu, yitik kuş olan

Aşk-mavisinde göklerinin.

Aşklarımın minicik ağzı,

Çiçekler gibi sevimli,

Bebeğimin

Zarif kolları var beni saracak

Ve pek çok öpücüğü var bana verecek

Benim ona verebileceğim kadar.

Gül goncası küçük kız,

Müşfik hem de minicik,

Baştan çıkaran küçük beden,

Gel gir hayatımda yaşa,

Sende sevecen bir barınak sun

Zavallı yüreğime…

Eve döndüm, şaşırıp kalmıştım, utanıyordum da. Aradan günler geçti, Fernando aramızda olup biteni bilmiyormuş gibi davranıyordu, bunun üstüne ben de açıklama yapması için ona bir mektup yazmaya karar verdim. Bu da onun 1 Mart 1920 tarihli ilk mektubunu yazmasına yol açtı.

Bizim namoro'muz5 da işte böyle başladı.

“Namoro”

Büroda her gün birbirimizi görüyorduk; daha önce de söylediğim gibi Fernando oraya hem yazışmaların çevirmeni hem de bir dost olarak geliyordu.

Her şey bakışlarla, çalışma masamın üstüne gizlice bıraktığı mesajlarla, küçük aşk mektuplarıyla başladı. Ama bir de sabahları geldiğimde bulduğum hediyeler vardı.

Yazdığı pusulalardan birkaçını hala saklarım: “Kiss me”; “Bana bir öpücük vermek ister misin?”; “ Bir şey değil, kıskanç Bebek, sana sonra anlatırım”; vesaire, vesaire.

Belki de ben çok genç ve güler yüzlü biri olduğum için Fernando benim onu gerçekten sevdiğim konusunda ikna olmamıştı, bunu da bana gösteriyordu, gönderdiği şu mısralarda olduğu gibi:

Yavru güvercinlerim uçup gitti.

Gidecekleri kişiye.

Tek bildiğim benden alındıkları;

Bilmem ki kime verilecekler.

Yavru güvercinlerim, yavru güvercinlerim,

Yuvaları yok onların

Artık benim yanımda.

Sevgim de işte böyle

Öldürülüyor hep böyle!

Çok ufak tefektim, çok da sıskaydım, kollarım, bacaklarım etli olduğu halde (pek hoş bir halim vardı) hiç makyaj yapmadığım için olduğumdan genç görünüyordum. Fernando’yu tanıdığımda on dokuzundaydım, yani aramızda on iki yaş fark vardı. Fernando beni çok eğlendirici bulurdu.

Şefkatle bana “Bebek”, “minik Bebek”,“ Bebezinho” [Bebecik] diye seslenirdi, hatta benim özelliğimle ilgili birkaç mısra bile yazdı. Biri şu:

Aşkım miniciktir benim,

O kadar ki onu hep kaybederim.

Pire tekme atmış da,

Yatağın altına fırlatmış onu.

Bir başkası da şöyle:

Benim bir Bebeğim

Var

Boyuna bakarsan

Bu kadar.

Ona olan aşkım desen

Bu çizgi dünya turu yapar

Zavallı ben!

Bir kere de , Félix ve Vallados şirketindeyken elbette, bana hediye olarak küçük bir oyuncak bebek sandalyesi getirdi oturayım diye; kırmızı hasırdan olan sandalyenin yüksekliği yirmi santimdi. Onu Praça da Figueira’dan satın almış. Fernando bu konuda şöyle derdi: “ Evlendiğimiz zaman küçük bir tabure satın almam gerekecek; eve geldiğimde sen üstüne çıkıp beni öp diye. Eve geleceğim ‘karımı gören oldu mu buralarda?’ diyeceğim. O zaman sen geleceksin, ben de şöyle diyeceğim: ‘Aa! Burada mıydın sen! O kadar küçüksün ki görememişim’ ”.

Fernando son derece kibar biriydi, çok da sevecendi. Hemen hemen her gün, daha önce de anlattığım gibi bana hediye getirir, geldiğimde sürpriz yapmak için onu çalışma masamın çekmecelerine saklardı. Bir gün bir kibrit kutusunun içinde iki “küçük Meiguinhos” buldum. Meiguinhos, o

dönemde moda olan biri erkek biri kadın küçücük bir bebek çiftiydi; bebekler telden yapılır sonra üstleri ipek kurdeleyle kaplanırdı. Meiguinhos artık bende değil. Bir başka sefer de telkâri bir bilezik buldum çekmecede, onu hep taktım, hala da saklarım. Bir de yine telkâri, yaldızlı, harika iki küçük kutu getirmişti. Ayrıca bende mineli harika bir madalyon var, üstüne küçük küçük kediler kazınmış. Fernando bunu, içine kendi fotoğrafını koyayım diye vermişti bana; onun resmini hiç koymadım, çünkü bendeki tek fotoğrafı —fotoğraf çektirmekten hiç hoşlanmadığını herkes bilir— çok büyüktü, madalyona girmiyordu, ben de keserek resme zarar vermek istemiyordum.

Madalyona yeğenim Carlos'un fotoğrafını yerleştirdim, onu hala saklarım. Resim de hala içindedir.

Çok obur olduğum —bugün de öyleyimdir— Fernando da bunu çok iyi bildiği için bana sık sık hediye olarak çikolatalar ve şekerlemeler getirirdi. Bir gün bir bonbon kutusunun içinde şu mısraları buldum:

Bonbon tatlıdır

Böyle dendiğini duydum

Bilinmesinde yarar

Olduğu için değil

Tatlı olan

Benim için değil.

Fernando'nun bende hala sakladığım bir de piposu var. Çok pipo ve sigara içerdi. Hatta parmaklarının ucu sapsarıydı. Çok söylenirdim, hatta şakayla karışık "Bir gün pipona el koyacağım" derdim. Bunu yaptım da. Her yaptığım ya da söylediğim şeyi olduğu gibi bunu da eğlenceli buldu; pipoyu bir daha benden geri istemedi. Onu hala saklarım.

Birbirimizi her gün görüyorduk; işten sonra da hemen hemen her zaman Rua do Arsenal'daki İngiliz Kitapevinin önünde buluşurduk, Fernando gazetelerini oradan alırdı. Bundan başka bol bol yazışırdık. Onun mektupları bana genellikle bürodaki getir götür işleriyle görevli çocuk Osorio tarafından ulaştırılırdı.

Fernando’nun bize hiç gelmek istememesine karşın (oysa herhangi bir sevgili buz gibi yapardı bunu) bizimki, basit ve belli bir ölçüde öbür hikayelere benzer bir namoro oldu. Kendisi bana şöyle derdi: “Biliyor musun, bunun bayağı kaçacağını anlamak gerekir; bense bayağı biri değilim.” Onu anlıyordum ve olduğu gibi kabul ediyordum. Sözgelimi bana çoğu kez şöyle derdi: “Sakın kimseye ‘kırıştırıyoruz’ deme, gülünç olur. Biz birbirimizi seviyoruz.”

Birlikte gezintilere çıkardık, her şeyden konuşurduk. En basit şeylerden, şiirden, okuduğu kitaplardan, özlemlerinden, aileden söz ederdik. Hatırlarım, Fernando sidonist6 olduğunu söylerdi. Bir gün Sidonio Pais onuruna şiir yazdı, bana verdi, ama ne yazık ki burada sözünü ettiğim öbür şiirlerin el yazmaları gibi o da kayboldu gitti. Fernando monarşist olarak da bilinirdi; ama bana şöyle derdi: “Ben monarşist değilim, ben ‘thalassa’yım7. Brasileira’nın8 kapısının önünden saldırıya uğramadan geçmem olanaksız. Öbür taraftan geçiyorum, yoksa sopa atarlar.”

Fernando tapardı bana. Beni hem ürküten hem de eğlendiren tutku dolu hamleleri vardı. Sözgelimi bir gün bürodayken kuzeni dışarı çıktığında çalıştığım odaya girdi. Tek söz etmeden kolları arasına aldı beni, öbür odaya götürdü, bir sandalyeye oturttu, önümde diz çöktü, bana tatlı hoş şeyler söylemeye başladı.

Bir başka sefer de o ani hamlelerinin birinde, Rua de São Bento tramvay durağında yalnızdık, beni bir merdiven altına doğru itti: Ne olup bittiğini anlamadım; birini gördüğünü, çekingen olduğu için de ikimizi birlikte görmelerini istemediğini düşündüm. Hiç ummadığım bir anda sımsıkı sarılıp öptü: Uzun, çok uzun bir öpücüktü. Bazen konuştuğumuz da olurdu, birden tam anlamıyla konu dışı bir şey söylerdi, bana “sülfürik asit” derdi, ama bunu çok tutkulu bir havada söylerdi.

O yılın Mart ile Nisan ayı arasında ben Félix ve Valladas şirketinden ayrıldım, Cais de Sodré’deki9 C. Dupin’de çalışmaya başladım. Fernando her gün oradan Rossio’da bulunan ablamın evine kadar bana eşlik ediyordu. Annemle babam Rua dos Poiais de São Bento’da, Rua Caetano Palha’nın başında oturuyordu, ama ben zamanımın bir bölümünü benden yirmi yaş büyük olan ablamın yanında geçiriyordum. Ablam bana kızıymışım gibi davranırdı, beni çok severdi, yalnız bir tek oğlu olduğu için (yeğenim Carlos Queiroz) benimle olmaya çok değer verirdi. Ben de pek gençtim, neşe doluydum bu yüzden onun evinde yaşamayı yeğliyordum. Zavallı anneciğim beni günlerce görmezdi, en sonunda yokluğuma dayanamayarak

beni eve döndürürdü. O dönemlerde Fernando'yla ben, onun geçeceği zaman pencereye çıkmam ve böylece birbirimizi görebilmemiz konusunda anlaşırdık. Babamın bizim hikayemizden kesinlikle haberi yoktu. Ben pencereye giderdim ve anlaştığımız saatte Fernando belirirdi. Yolun karşı tarafından geçerdi her zamanki kibarlığıyla, ve hiç fark ettirmeden bana yüzünü gözünü oynatır, öpücükler yollardı. Sonra da yol boyunca, beni güldürmek için bütün bina kapılarındaki basamakları ine çıka zıplayarak ilerlerdi (bu, onun gibilerinin yapacağı şey değildi). Ardından, bir sonraki Pazartesi, görüştüğümüzde sahneyi yorumlar, deliler gibi katıla katıla gülerdik.

Fernando genelde çok neşeliydi, çocuk gibi güler ve her şeyin eğlenceli yanını bulurdu. Sözgelimi " Annadıgın mı?" derdi "Anladın mı" yerine. Ayakkabılarını boyamak için dışarı çıktığında " Hemen geliyorum, gidip dışarıda ayaklarımı yıkayacağım" derdi. Bir gün bana şöyle bir pusula gönderdi: "Benim aşkım küçücüktür, pembe renkli külot giyer." Bunu okurken öfkelendim. Bürodan çıktığımızda kızgın bir halde ona "Fernando, pembe külot giydiğimi nereden biliyorsun, hiç görmedin ki…" dedim (Birbirimize bazen sen bazen siz derdik). Gülerek cevap verdi: "Kızma, Bebek, çünkü bütün kız bebekler pembe külot giyer…"

Kısa bir süre sonra ben yeniden iş değiştirdim. Bélem'deki10 bir havacılık malzemesi firmasında çevirmen olarak çalışmaya başladım. Fernando her gün beni almaya geliyordu. Tramvayda yol boyunca konuşurduk. O dönemde Benfica'dan Rua Coelho da Rocha'daki Estrela'ya taşınmasından dolayı çok sıkıntılı ve kaygılıydı. Transvaal'de kız kardeşleriyle yaşayan annesi ondan kendilerine Lizbon'da bir ev bulmasını istemişti, her şeyle tek başına Fernando ilgilenmek zorunda kaldı.

Bilindiği gibi Fernando çok yalnızdı. Çoğu kez kendisiyle ilgilenecek kimse olmazdı, o da bundan şikayet ederdi. Bana gerçekten aşıktı diyebilirim, benim varlığıma, kendisine eşlik etmeme çok ihtiyacı vardı. Bir mektubunda şöyle diyordu bana: " Hasta olduğumda, kolum kanadım kırık olduğunda ya da üzüntülüyken seni ne kadar özlüyorum bilemezsin…" Bana yazdığı şu dörtlükte de bunu gayet iyi gösteriyor:

Bütün bir günü geçirirsem

Küçük aşkımı görmeden

Ocak ayının soğuğunu duyarım

Aşkımın haziranında.

Mayıs 1920’de Carris[11] birkaç günlük greve gitti, bu yüzden biz de trenle gidip gelmeye başladık.

Babam Fernando’yu gördüğümü öğrenmesin diye o, trene Cais do Sadré’den biniyordu ben de Santos’tan. Böylece Bélem’e kadar bütün yol boyunca konuşacak zamanımız oluyordu (“kırıştırıyorduk” demiyorum, çünkü Fernando bu sözcüğü sevmezdi).

Grev bittikten sonra Fernando akşam beni almaya gelir, sonra her zamanki gibi tramvayla bizim eve kadar giderdik, ama Fernando yolu çok kısa bulur, bana şakayla şöyle derdi: “Yanılmış gibi yapsak da Poço do Bispo’ya giden bir otobüse binsek nasıl olur?”

Bu arada çalıştığım büro, Rua Morais Soares’teki bir başka büroyla birleşti; Fernando da bu kez gelip oradan beni almaya başladı. O dönemde Rua de São Paulo’daki Toscano adlı firmada ticari yazışma görevlisi olarak çalışıyordu. Pazar sabahları da orada olur ve oradan bana telefon ederdi. Bu arada Fernando’nun telefon etmeyi sevmediğini de herkes bilir.

Pazar günü de görüşebilmemiz için her zaman olduğu gibi San Domingos kilisesindeki ayine gitmek yerine Conceição Velha kilisesindeki ayine gitmeye başladım, çünkü daha sonra Fernando eve kadar bana eşlik ediyordu (kendisi ayine gelmezdi, inancı vardı ama dini görevlerini yerine getirmezdi), böylece yolda tartışacak zamanımız olurdu. Benden birçok kez Pazar öğleden sonra da görüşmemizi istedi. Mektuplarından birinde şöyle diyordu: “ Pazar öğleden sonra görüşebilsek mesela ne kadar iyi olurdu…” Ama bunu hiç yapmadık. Ailem, özellikle de babam, durumdan haberdar değildi; bana karşı çok sertti babam, dışarıya çıkmak için bir bahane bulmak benim açımdan kolay olmuyordu.

Fernando çok özel biriydi. Varoluşu, duygulanışı, hatta giyinişi özeldi. Ama belki de ben o dönemde bunun farkına varmıyordum, fazlaca aşıktım çünkü. Onun duyarlığı, sevecenliği, çekingenliği, eksantrik hareketleri büyülüyordu beni.

Sözgelimi Fernando biraz anlaşılmaz olurdu bazen, özellikle de Alvaro de Campos olarak ortaya çıktığında. O zaman bana şöyle derdi: “Bugün, ben gelmedim, benim yerime dostum Alvaro de Campos geldi…” O zaman bambaşka bir davranış sergilerdi. Huzursuz olur, anlamsız, tutarsız şeyler

söylerdi. Bir gün bana gelip şöyle dedi: “Benim sizden bir isteğim var Hanımefendi, bu istek şu Fernando Pessoa’nın o aşağılık suratını su dolu bir kovanın içine baş aşağı sokmaktır.” Ben de şöyle karşılık verdim: “Nefret ediyorum şu Alvaro de Campos’tan, ben yalnız Fernando Pessoa’yı seviyorum.” Bunun üstüne Fernando “Oysa o seni niye çok seviyor hiç anlamıyorum” dedi.

Caeiro’dan, Reis’ten ya da Soares’ten12 ender olarak söz ederdi.

Fernando moralinin bozuk olduğu zamanlarda benim kendisini sevdiğime bir türlü inanmazdı. Bir mektupta bana şöyle demişti: “Eğer beni sevmiyorsan, seviyormuş gibi yap, ama bunu öyle iyi yap ki ben fark etmeyeyim.”

Ya da, şu dörtlükte olduğu gibi şöyle demişti:

Aşkım beni artık istemiyor

Artık beni unutuyor, beni sevmiyor

Kadın ne az zaman harcıyor

Sevmediğini göstermek için.

Bir keresinde, Calçado da Estrela’dan geçerken şunları söylemişti bana: “ Senin bana olan aşkın şu ağaç kadar büyük.” Anlamıyormuş gibi yaptım. “Ama ağaç falan yok ki…” , “ Ben de tam onu söylüyorum” dedi. Bir başka sefer de şöyle demişti: “ Sen beni neredeyse Hıristiyan merhametinden dolayı seviyorsun. O kadar gençsin, o kadar şirinsin ki ben de o kadar yaşlıyım, o kadar çirkinim ki.”

Bir kez ilginç bir rastlantı olmuştu. Bilindiği gibi Fernando’nun doğum günü 13 Haziran’a rastlıyordu, bu Aziz Antonius’un günüydü (adının Fernando olduğunu söylüyordu, çünkü aslında Aziz Antonius’un adı Fernando Bulhão’ydu); benim doğum günüm de ayın 14’ündeydi. Doğum belgemde bir tarih hatası var; belgede 17 tarihi yazılı, ama gerçekte ben ayın 14’ünde doğdum. Bu fark konusunda Fernando şu yorumu yapıyordu: “İyi ki aynı gün doğmamışız, çünkü doğum günlerini aynı tarihte kutlayan çiftler mutlu olmazlar.” Kral don Carlos13 ile kraliçe dona Amelia’nın durumunu örnek gösteriyordu.

Fernando son derece sakınımlı biriydi. Özel hayatından çok az söz ederdi; gerçek bir yakın arkadaşı bile yoktu (o dönemde, Mario de Sá-Carneiro14 çoktan ölmüştü), bir mektubunda da bana şunu yazmıştı: “Seni sevip sevmediğimi kimse bilmiyor, çünkü bu hikayeyle ilgili kimseye sır vermedim.”

Çok iyi anlaştığı ve haftada bir kez akşam yemeğine gittiği kişi Lobo d’Avila’ydı;15 Lobo d’Avila bugün Principe Real olan Praça Rio de Janeiro’da oturuyordu. Geri kalanlar ise kahve arkadaşlarıydı.

Fernando’nun ne kadar sakınımlı olduğunu gösteren cümlelerinden bir ikisi şöyleydi: “Özelimi başkasının bakışından korumaya ihtiyacım var.” “Hissettiklerimi kimsenin bilmesini istemiyorum.” Bir başkası da şöyle: “Fernando Pessoa şeyleri hisseder ama harekete geçmez, içinden bile.”

Bizim namoro’muz böylece 1920’nin Kasımına kadar sürdü. Fernando’nun son mektubu 29 Kasım tarihini taşıyor. Sonra yavaş yavaş benden uzaklaştı, giderek birbirimizi görmemeye başladık. Somut bir nedeni yoktu bunun. Birkaç gün ne geldi ne de yazdı, başı ağrıdığını ve bir psikiyatri kliniğine yatmak istediğini söylüyordu.

Daha sonra rastlantıyla bir iki kez karşılaştık, ama hiç konuşmadık bile.

Portresi

Aradan dokuz yıl geçti.

Bir gün yeğenim Carlos Queiroz eve Fernando'nun Café Abel Pereira da Fonseca'da şarap içerken çekilmiş ünlü fotoğrafını getirdi (resmi çeken Manuel Martinho da Hora'ydı). Üstünde bir ithaf vardı: "Carlos, bu benim; Abel'de yani artık Yeryüzü Cenneti'nin çok yakınında, gerçekteyse çoktan yitip gitmiş. Fernando. 2.9.29." Çok hoşuma gitmişti elbette, yeğenime ben de istediğimi söyledim. Carlos bunu ona söyledi, kısa bir süre sonra Fernando bana aynı fotoğrafı şu ithafla gönderdi: "Fernando Pessoa, em flagrante delitro [Fernando Pessoa, 'içkisini yudumlarken' suçüstü yakalanmış]."

Teşekkür etmek için ona mektup yazdım, o da bana cevap verdi. Bunun üstüne namoro'muza yeniden başladık. Yıl 1929'du. O tarihte ben artık çalışmıyordum ama yine Rossio'da ablamda kalıyordum.

Fernando değişmişti. Yalnızca fiziksel olarak değil (çok kilo almıştı) ama haliyle tavrıyla da değişmişti. Her zaman sinirliydi, yapıtı kafasında sürekli saplantı halindeydi. Çoğu kez bu yapıta zaman ayıracağı için beni mutlu edememekten korktuğunu söylüyordu. Bir gün şöyle dedi: " Az uyurum ben, başucumda da kağıt ve dolmakalem vardır. Gece yazmak için uyanırım, yazmak zorundayım, rahat uyuyamayacak olan Bebek için de bu durum hiç hoş değildir." Aynı zamanda da alışık olduğum yaşam düzeyini bana sağlayamamaktan korkuyordu. Her gün çalışmak istemiyordu, kendine, özel yaşamına (ki bu da onun yapıtıydı) günler ayırmak istiyordu. Yaşamının temeli buydu. Gerisi onu ilgilendirmiyordu. Ne tutkuluydu ne de kendini beğenmişti. Sade ve dürüst biriydi.

Bana şöyle derdi: Şair olduğumu sakın kimseye söyleme, olsa olsa şiir yazarım en fazla."

Fernando yalnız o dönemde bize gelmeye başladı, ama o da çok iyi anlaştığı yeğenimin arkadaşı olarak. İçeri girer, orada bulunanlara çekingen bir tavırla selam verirdi, üçümüz salonda oturur konuşurduk. Şiirden, kitaplardan, Sá-Carneiro ve Antonio Botto16 gibi dostlarımızdan söz ederdik. Bana olan sevgisi aynı kaldığı halde onun değiştiğini hissediyordum. Hem zaten son mektuplarına cevap bile vermemiştim. Çünkü bana göre bunlar cevap gerektirmeyen mektuplardı. Değmezdi. Bunların cevapsız mektuplar olduğunu hissediyordum.

Bir başka kadının Fernando'yla arasında bir "hikaye" olamayacağını düşünüyorum. Ama Fernando'yu da anlıyordum ve ondan hoşlanıyordum. Garip eksantrik davranışlarıyla gülünç görünebileceğini düşünmüyordum.

1930'a kadar yazıştık ve görüştük. O dönemde Fernando sürekli olarak deli olduğunu söylüyordu. İçinde bulunduğu ruhsal durumu anlamak için aynı günün tarihini taşıyan son iki mektubunu okumak yeterlidir. Beni sevmeye devam ettiğini düşünüyorum.

Hiç görüşmediğimiz şu dokuz yıl boyunca bile sanırım beni sevmekten hiç vaz geçmedi. Bir kez bana şöyle dedi: "Bazen inanılmaz şeyler olur. Seni çok özlüyordum. Seni görmek istiyordum. Bildiğin gibi çoğunlukla Rua Augusta'dan geçiyordum, ama o gün Rua do Ouro'dan geçtim sana rastlarım diye. Oysa seni değil, ablanı gördüm. Onunla konuştum, seni sordum, sana düşüncelerimi gönderdim, bu da beni biraz olsun teselli etti." Yazışmalarımız ve görüşmelerimiz tam olarak kesildikten çok sonra, doğum günlerimiz için birbirimize telgraf çekmeyi sürdürdük. En son aldığım, öldüğü yıl olan Haziran 1935 tarihini taşıyor.

Bir gün, kapı çalındı ve hizmetçi bana bir kitap verdi. Bu Mensagem'di17, Fernando'nun bir ithafını taşıyordu. Kitabı kimin getirdiğini sorduğumda hizmetçinin yaptığı tariften onun Fernando olduğunu anladım. Hemen kapıya koştum, ama yazık ki gitmişti.

Ölümünden kısa süre önce, yeğenim Carlos ona Martinho da Arcada'da rastlamış. Fernando "Ophélia nasıl?" diye sormuş. Sonra onun ellerini sıkı sıkı tutarak, gözleri yaşlarla dolmuş bir halde şunları eklemiş: "Ne güzel ruh! Ne güzel ruh!"

(Bu metin Ophélia Quieroz'un küçük

yeğeni Maria da Graça Quieroz

tarafından derlenmiş ve düzenlenmiştir.)